

Rapportage Marktontwikkelingen in het primair en voortgezet onderwijs

In opdracht van: CPS
Contactpersonen: Marcel Koning

Juni 2012

DUO ONDERWIJSONDERZOEK
drs. Vincent van Grinsven
drs. Brigitte Mors
dr. Eric Elpick

tel: 030-2631080
fax: 030-2616944
email: info@duo-onderwijsonderzoek.nl
website: www.duo-onderwijsonderzoek.nl

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
2	ONDERZOEKSDOELSTELLING.....	3
3	OPZET EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK.....	4
4	RESULTATEN	6
4.1	Inleiding.....	6
4.2	Primair Onderwijs.....	7
4.3	Voortgezet onderwijs.....	36
4.4	Profielen.....	61

1 INLEIDING

In opdracht van CPS hebben wij in 2011 een onderzoek uitgevoerd naar de effecten van (reeds genomen en te verwachten) overheidsmaatregelen op de investeringen in onderwijsontwikkeling in het primair en voortgezet onderwijs. In 2012 hebben we dit onderzoek, op verzoek van CPS herhaald.

Dit rapport bevat de resultaten van het onderzoek in 2012. Waar relevant maken we een vergelijking met de resultaten uit 2011.

2 ONDERZOEKSDOELSTELLING

De algemene doelstelling van het onderzoek is:

Inzicht krijgen in hoe scholen in het primair en voortgezet onderwijs omgaan met de financiële middelen die tot hun beschikking staan, mede in het licht van (reeds genomen en te verwachten) overheidsmaatregelen.

3 OPZET EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

Onderzoeksgroepen en steekproef

We onderscheiden verschillende onderzoeksdoelgroepen die elk op hun niveau de effecten ervaren en/of anticiperen op overheidsmaatregelen. Hieronder zijn de groepen aangegeven en de netto steekproef die wij hebben gerealiseerd.

Primair onderwijs

- Bovenschools managers: n = 219
- Directeuren: n = 582
- Intern begeleiders: n = 531

Voortgezet onderwijs

- Directeuren n = 191
- Teamleiders (vmbo, havo, vwo): n = 167

Om inzicht te geven in de nauwkeurigheidsmarges bij diverse steekproefgroottes is hieronder een tabel opgenomen waarin bij verschillende steekproefgroottes de bijbehorende nauwkeurigheidsmarges zijn vermeld. Hierbij is uitgegaan van een betrouwbaarheid van de resultaten van 95% (betrouwbaarheid = de mate waarin bij herhaalde meting, dezelfde resultaten worden verkregen).

Steekproefgrootte	Uitkomst 50%-50%	Uitkomst 75%-25%	Uitkomst 90%-10%
50	13,7%	11,9%	8,2%
100	9,6%	8,3%	5,8%
150	7,8%	6,8%	4,7%
200	6,7%	5,8%	4,0%
300	5,4%	4,6%	3,2%
500	4,0%	3,5%	2,4%

Toelichting op de tabel

Bij een steekproef van bijvoorbeeld 300 directeuren dient bij een resultaat '25% bezuinigt op OOP en 75% niet' rekening te worden gehouden dat de werkelijke percentages zullen liggen tussen respectievelijk 20,4% (25% -/- 4,6%) - 29,6% (25% + 4,6%) en 70,4% - 79,6%.

Methode en veldwerk

Het veldwerk is online verricht en is als volgt verlopen:

- Leden van de onderzoeksgroepen ontvingen een invitation e-mail waarin zij werden uitgenodigd om de online vragenlijst in te vullen.
- De e-mail bevatte een URL/persoonlijke inlogcode waarmee zij (na er op te klikken) direct in de online vragenlijst terecht kwamen.
- Na ongeveer een week werd een reminder gestuurd naar degenen die nog geen vragenlijst hadden ingevuld.

Het online veldwerk werd door DUO in eigen beheer gemanaged.

Bestanden

We hebben voor het veldwerk onze onderwijsdatabase ingezet. Voor het veldwerk onder directeuren primair onderwijs hebben we gebruik gemaakt van ons Online Panel Directeuren Basisonderwijs. Dit panel telt circa 750 directeuren van basisscholen. Het panel is representatief naar variabelen als schoolgrootte (uitgedrukt in het aantal leerlingen), denominatie (katholiek, openbaar, protestants christelijk en overig) en naar regio (Nielsen-indeling en naar de indeling die OCW hanteert: Noord, Midden en Zuid).

Vragenlijst

Voor elke van de in paragraaf 3.1 genoemde onderzoeksgroep werd in nauw overleg met CPS een vragenlijst opgesteld. De basis van de vragenlijsten die in 2011 zijn gebruikt, is in 2012 identiek gebleven. Een aantal vragen, waaronder vragen over de Prestatiebox, is aan de vragenlijst toegevoegd.

4 RESULTATEN

4.1 Inleiding

Het rapport is als volgt ingedeeld:

- in paragraaf 5.2 beschrijven we de resultaten van het onderzoek onder functionarissen in het primair onderwijs;
- in paragraaf 5.3 beschrijven we de resultaten van het onderzoek onder functionarissen in het voortgezet onderwijs;
- in paragraaf 5.4 zoomen we in op de ontwikkelingen in de budgetten voor de inhuur van externe partijen;
- in paragraaf 5.5 tenslotte geven we de resultaten weer van de profielanalyse die we hebben uitgevoerd (een analyse waarbij we de achtergrondkenmerken van de school afzetten tegen de mate waarin de school bezuinigt).

In de rapportage wordt gebruik gemaakt van gemiddeld % waarmee het budget van bepaalde acties neerwaarts is bijgesteld.

Hiertoe werd een berekening gemaakt op basis van gemiddelde klaswaarden van de voorgelegde antwoordschaal:

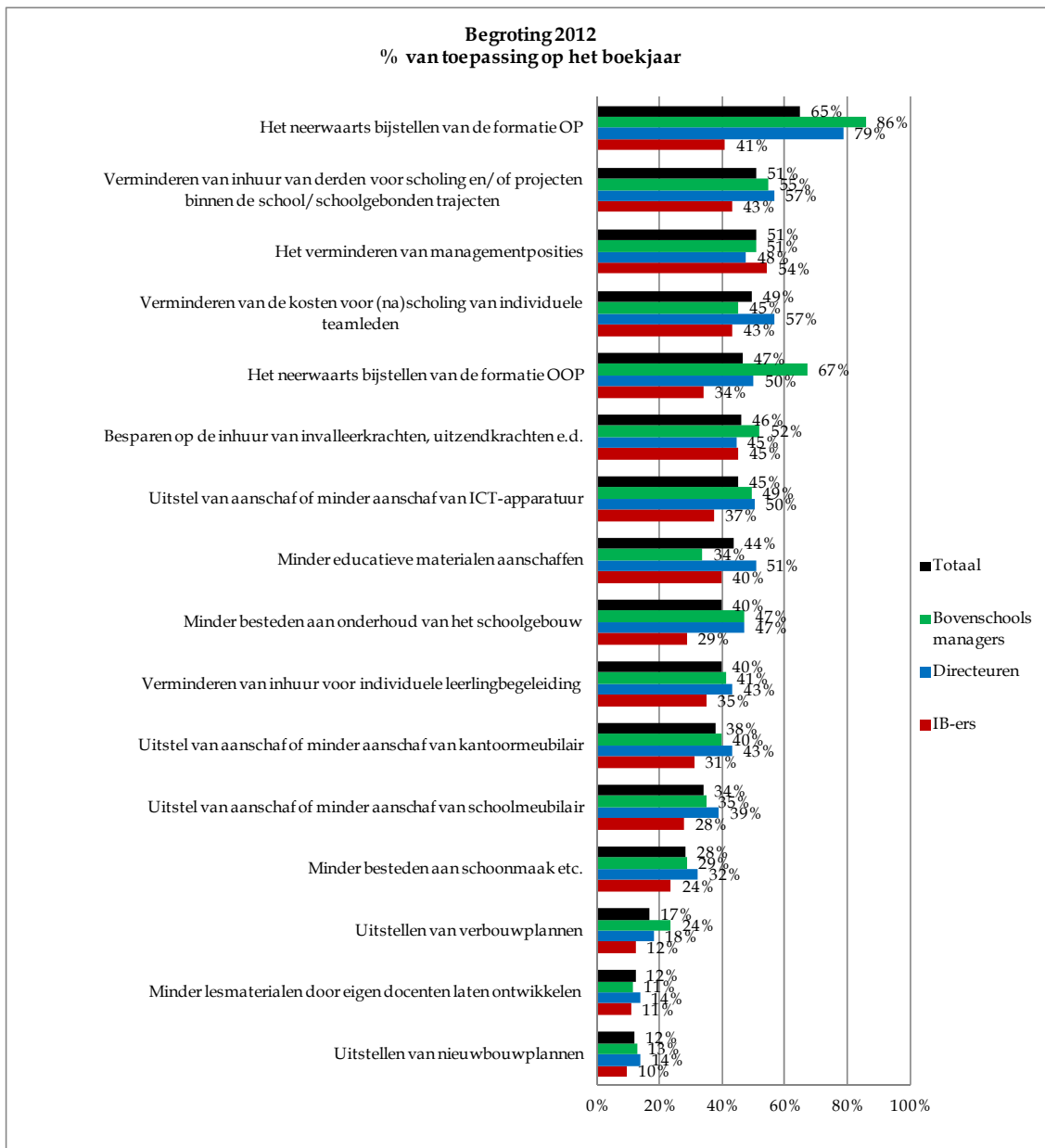
Antwoord schaal	Toegekende waarde
0 - 10%	5%
11 - 20%	15,5%
21 - 30%	25,5%
31 - 40%	25,5%
41 - 50%	45,5%
51 - 60%	55,5%
61 - 70%	65,5%
71 - 80%	75,5%
81 - 90%	85,5%
91 - 100%	96%

4.2 Primair Onderwijs

In het primair onderwijs hebben we drie doelgroepen benaderd:

- Bovenschools managers: n = 219
- Directeuren: n = 582
- Intern begeleiders: n = 531

Als eerste hebben we de respondenten een aantal 'acties' (besparingsopties) voorgelegd en gevraagd in hoeverre deze 'acties' in hun begroting van 2012 van toepassing waren.

In het algemeen valt op dat bovenschools managers wat 'extremer' aangeven in 2012 te bezuinigen op de formatie (OP en OOP) en het inhuren van uitzendkrachten. Directeuren geven vaker aan te bezuinigen op kosten voor (na)scholing voor individuele teamleden en op de aanschaf van educatieve materialen. Intern begeleiders zijn relatief het meest gematigd.

Los van de niveauverschillen tussen de verschillende doelgroepen, komen de doelgroepen tot een vergelijkbare volgorde van acties waarop in het boekjaar 2012 bezuinigd wordt.

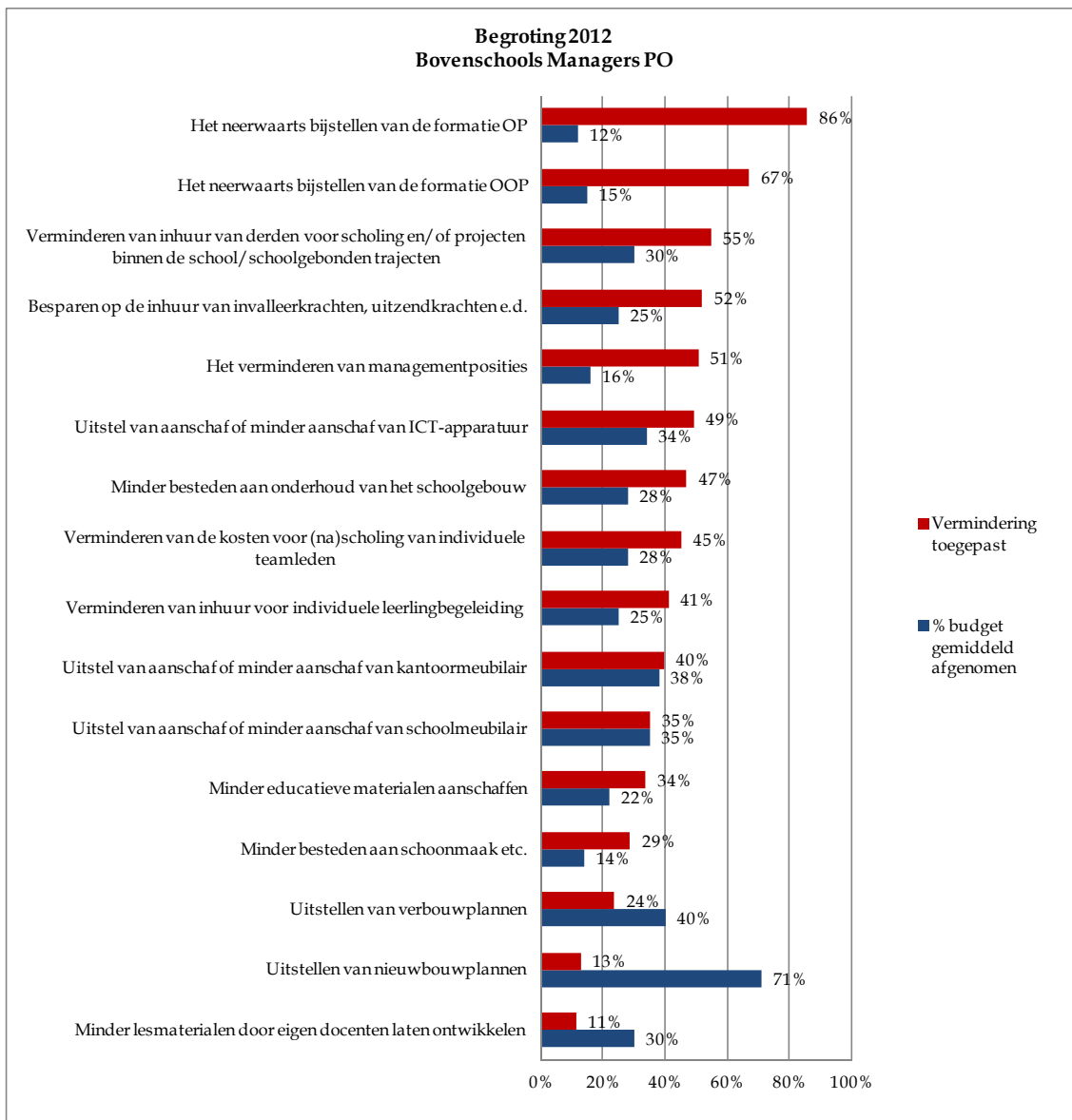
De top 5 van acties voor de totale doelgroep PO die van toepassing waren op het boekjaar van 2012 zijn:

1. Het neerwaarts bijstellen van de formatie OP;
2. Verminderen van inhuur van derden voor scholing en/of projecten binnen de school/schoolgebonden trajecten;
3. Het verminderen van managementposities;
4. Verminderen van de kosten voor (na)scholing van individuele teamleden;
5. Het besparen van de inhuur van invalleurkrachten, uitzendkrachten e.d.

We hebben van alle acties die op het boekjaar van 2012 van toepassing waren gevraagd met welk percentage de uitgaven in het boekjaar 2012 ten opzichte van vorig jaar zijn gedaald.

In de volgende grafiek worden de resultaten weergegeven van de *bovenschools managers*:

- Het % van de bovenschools managers dat de betreffende bezuiniging heeft toegepast;
- Het *gemiddeld* percentage waarmee het budget ten opzichte van het vorig jaar (2011) is afgenomen.

Kijken we naar de top 5 van acties die volgens de *bovenschools managers* van toepassing waren op het boekjaar van 2012 dan zien we dat:

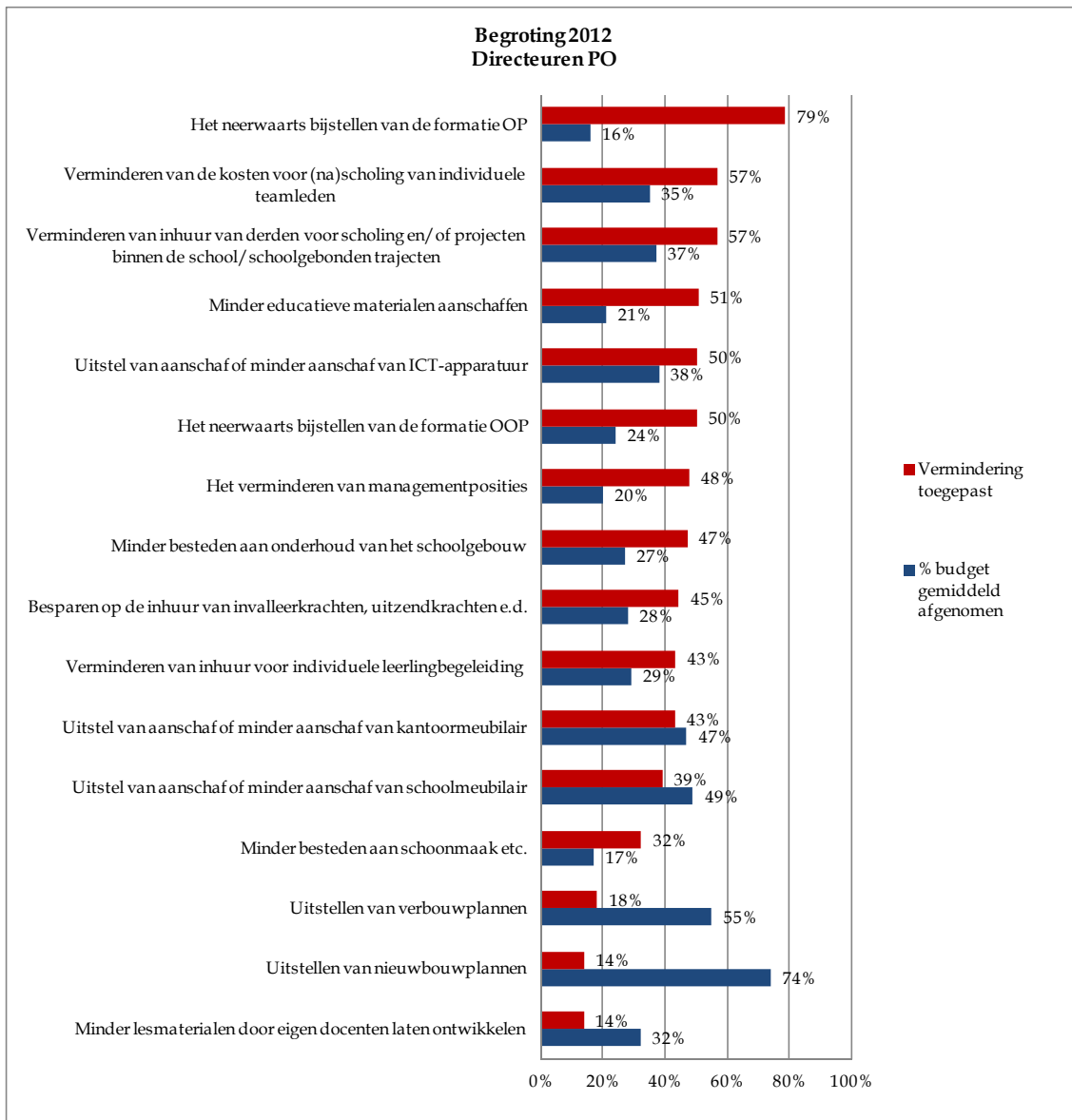
1. 86% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de formatie OP neerwaarts te hebben bijgesteld. Gemiddeld is het budget voor de formatie OP met 12% afgenomen.
2. 67% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de formatie OOP neerwaarts te hebben bijgesteld. Gemiddeld is het budget voor de formatie OOP met 15% afgenomen.
3. 55% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de inhuur van derden voor scholing en/of projecten binnen de school/schoolgebonden trajecten te hebben verminderd. Gemiddeld is het budget voor de inhuur van derden voor scholing en/of projecten binnen de school/schoolgebonden trajecten met 30% afgenomen.
4. 52% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 te hebben bespaard op de inhuur van invalleurkrachten, uitzendkrachten e.d. Gemiddeld is het budget voor inhuur van invalleurkrachten, uitzendkrachten met 25% afgenomen.
5. 51% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 het aantal managementposities te hebben verminderd. Gemiddeld is het budget voor aanschaf van ICT apparatuur met 16% afgenomen.

Acties waarvoor het budget in het boekjaar 2012 het sterkst zijn afgenomen zijn:

1. Het uitstellen van nieuwbouwplannen (gemiddelde afname budget 71%);
2. Het uitstellen van verbouwplannen (gemiddelde afname budget 40%).

In de volgende grafiek worden de resultaten weergegeven van de *directeuren*:

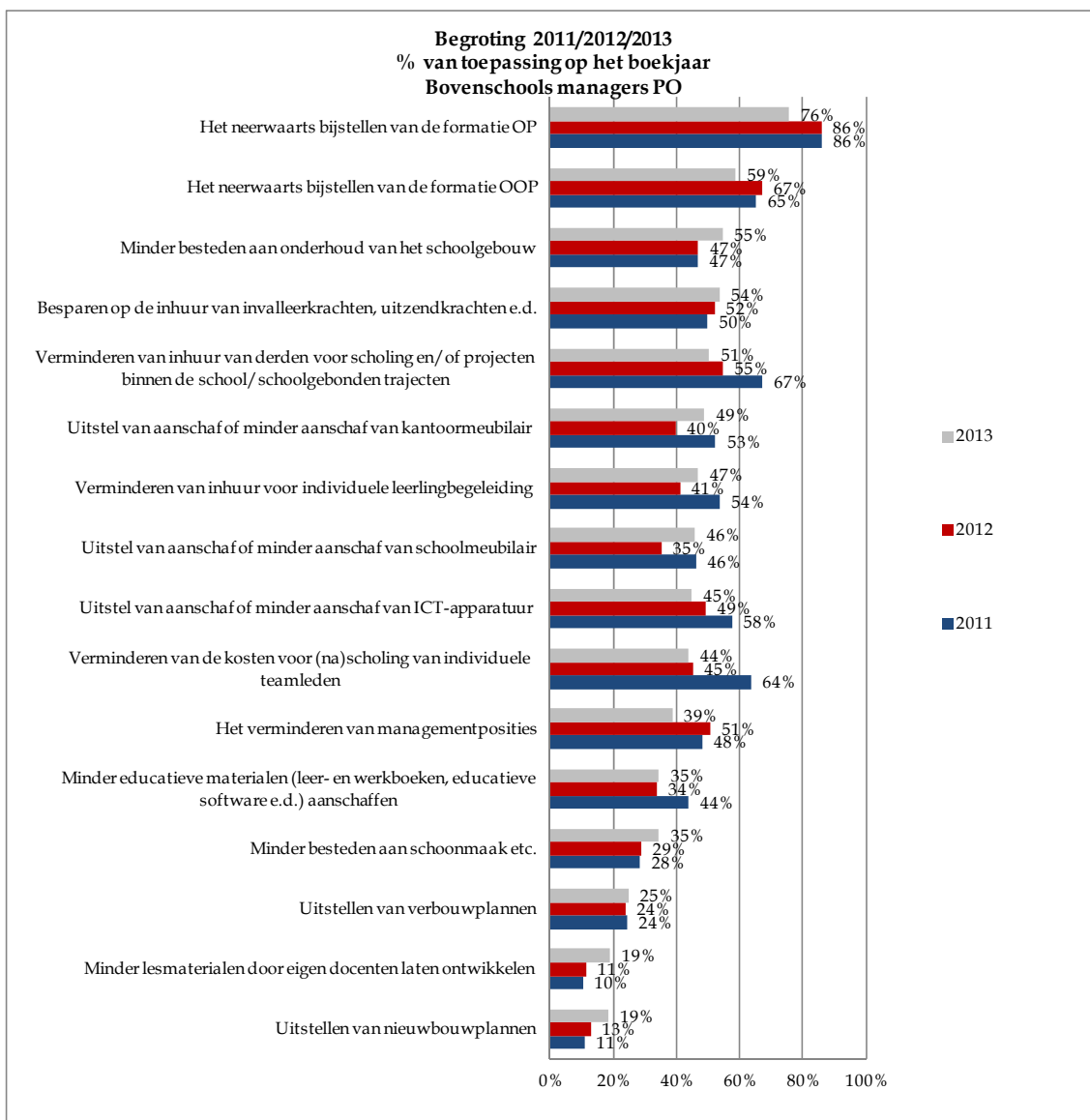
- Het % van de directeuren dat de betreffende bezuiniging heeft toegepast;
- Het *gemiddeld* percentage waarmee het budget ten opzichte van het vorig jaar (2011) is afgenomen.

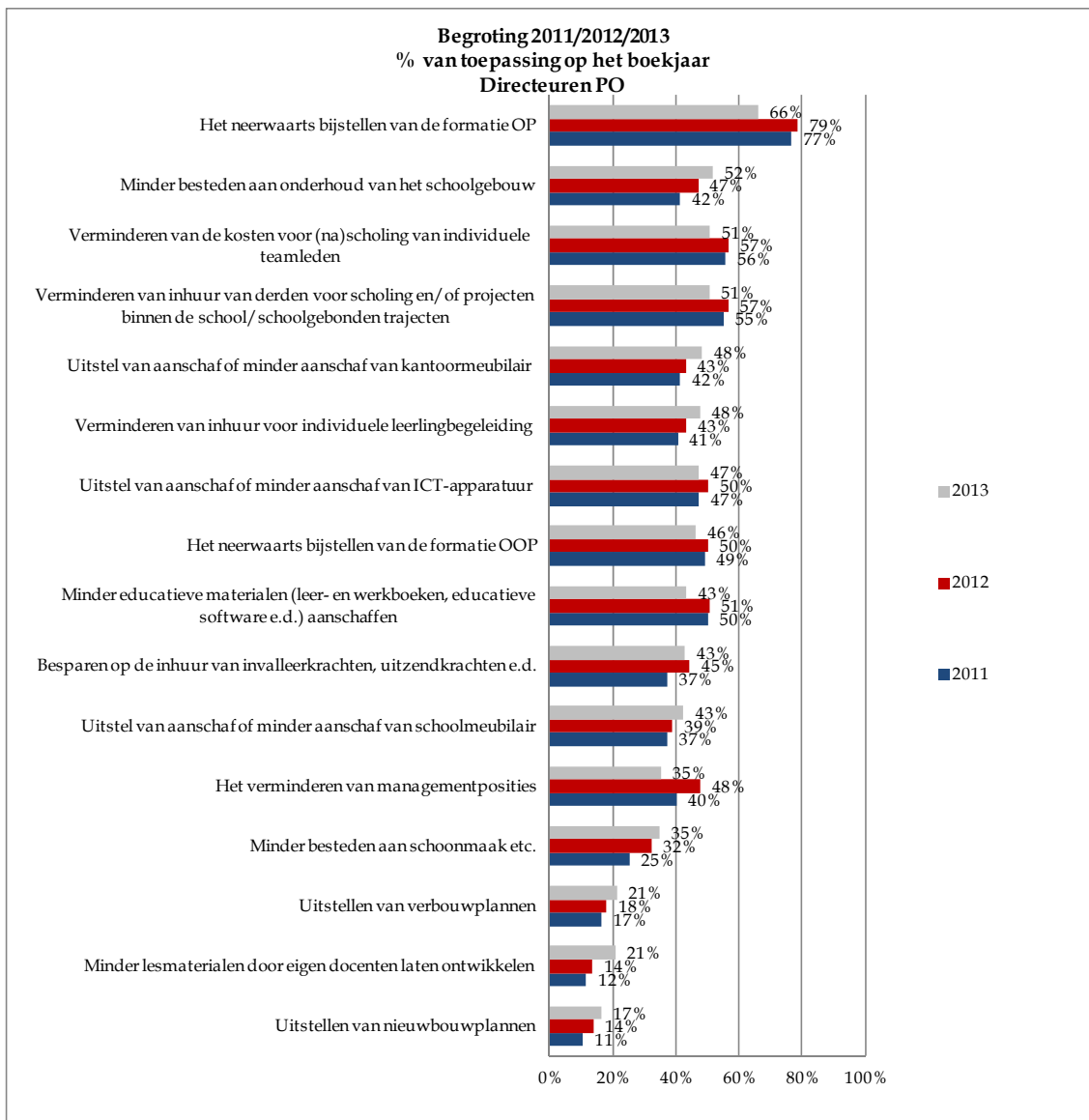

Kijken we naar de top 5 van acties die volgens de *directeuren* van toepassing waren op het boekjaar van 2012 dan zien we dat:

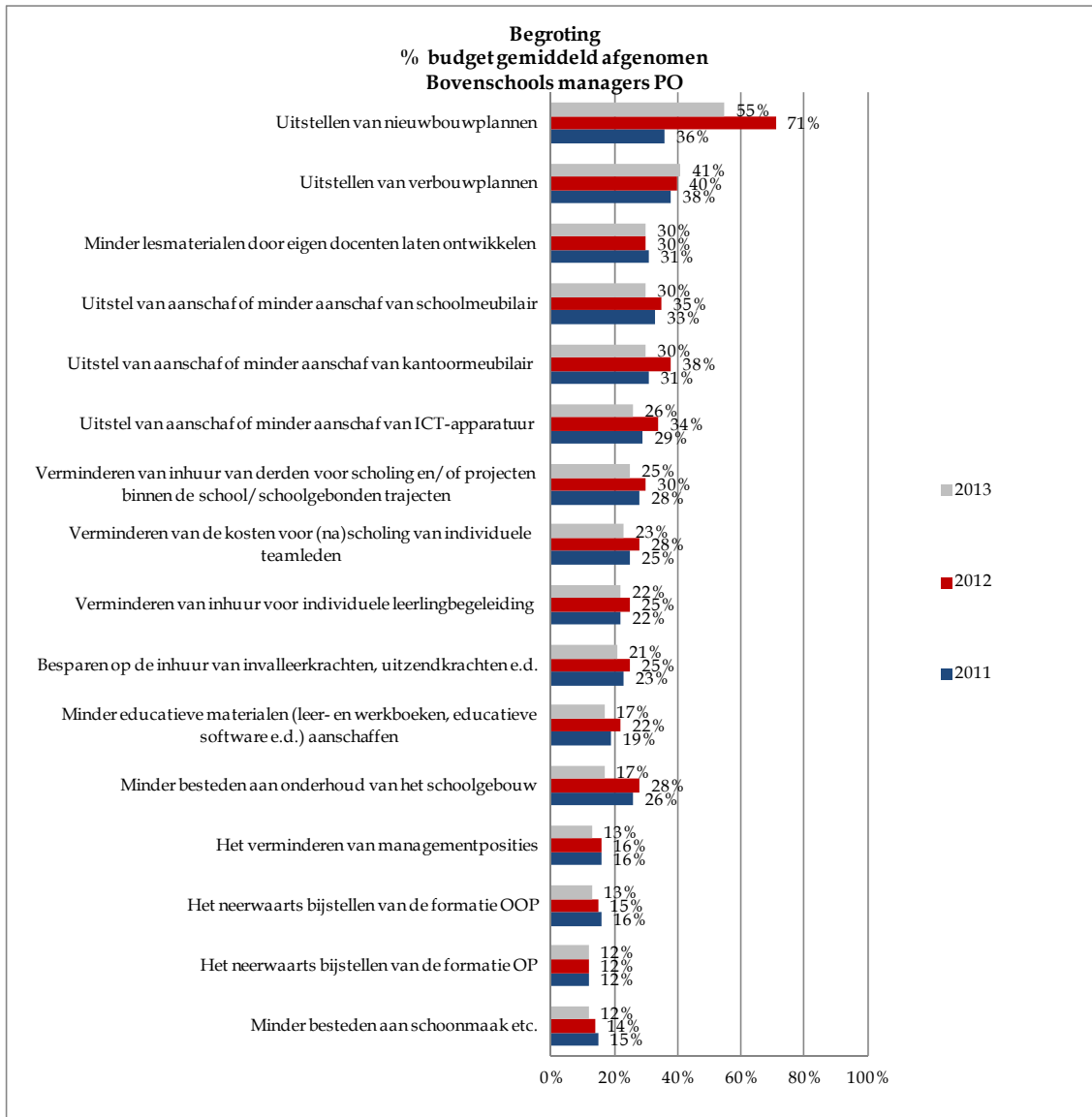
1. 79% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de formatie OP neerwaarts te hebben bijgesteld. Gemiddeld is het budget voor de formatie OP met 16% afgenomen.
2. 57% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de kosten voor (na)scholing van individuele teamleden neerwaarts te hebben bijgesteld. Gemiddeld is het budget voor nascholing met 35% afgenomen.
3. 57% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de inhuur van derden voor scholing en/of projecten binnen de school/schoolgebonden trajecten heeft verminderd. Gemiddeld is het budget voor de inhuur van derden voor scholing en/of projecten binnen de school/schoolgebonden trajecten met 37% afgenomen.
4. 51% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 minder educatieve materialen aan te schaffen. Gemiddeld is het budget voor aanschaf van educatieve materialen met 21% afgenomen.
5. 50% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de aanschaf van ICT te hebben uitgesteld of verminderd. Gemiddeld is het budget voor de aanschaf van ICT met 38% afgenomen.

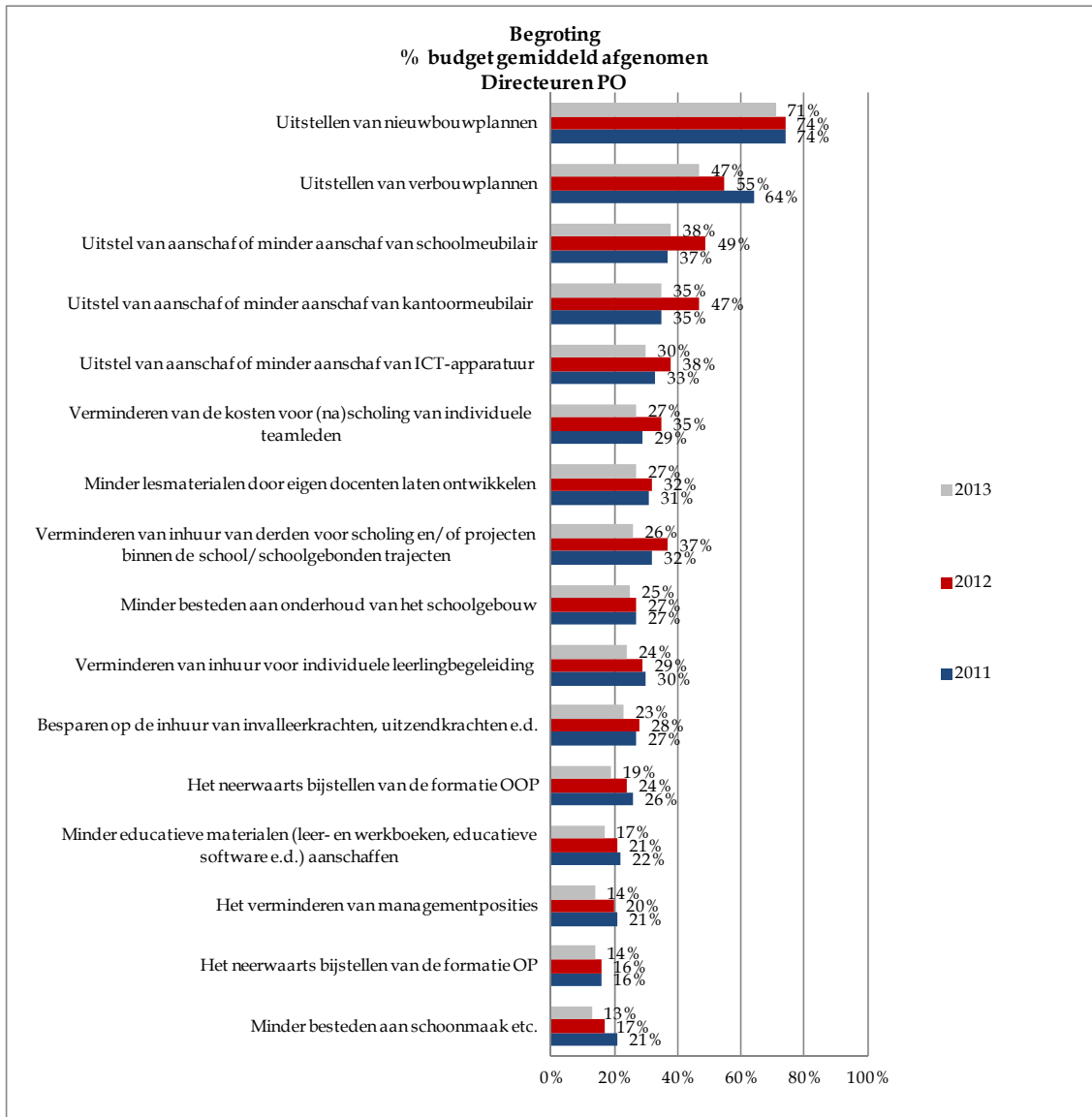
We hebben over de boekjaren 2011, 2012 en 2013 vergelijkbare vragen gesteld. We zien dat het beeld zoals we dat hiervoor voor 2012 hebben geschetst, ook voor 2013 in ongeveer gelijke mate geldt. Dat geldt zowel voor de bovenschools managers als voor de directeuren. Wel zien we de verwachting dat het neerwaarts bijstellen van de formatie en het verminderen van managementposities in 2013 wat minder aan de orde zal zijn dan in 2012.

We zien dat de afname van het budget in 2013 ten opzichte van 2012 wat lager wordt ingeschat. Dit geldt zowel voor de bovenschools managers als voor de directeuren.

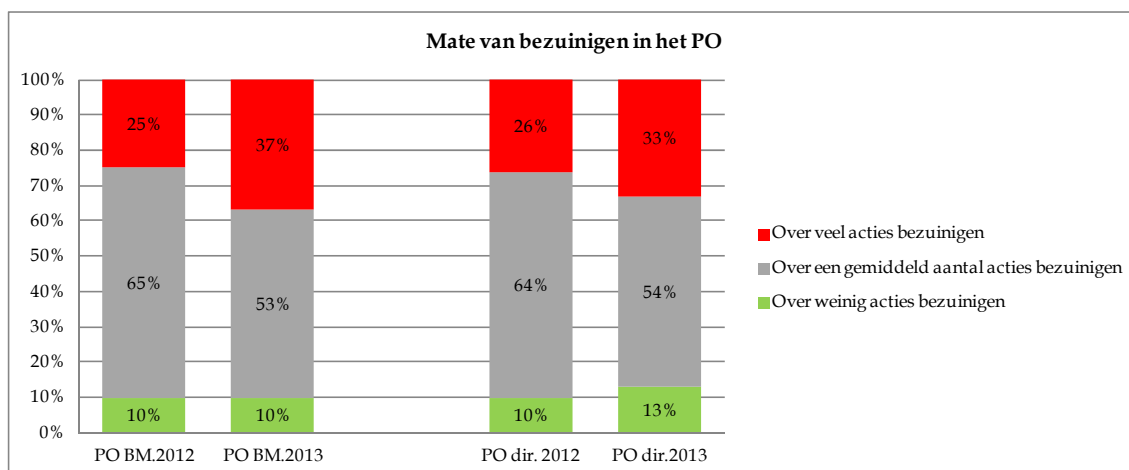

We hebben op basis van de vraag naar de acties waarop scholen hebben bezuinigd een indeling gemaakt naar 'weinig bezuinigen', 'gemiddeld bezuinigen' en 'sterk bezuinigen'. De basis voor deze indeling vormt het aantal acties (van de 16 die wij hebben voorgelegd) waarop in 2012 werd bezuinigd.

Mate van bezuinigen	Omschrijving
Over weinig acties bezuinigen	Maximaal 3 acties
Over een gemiddeld aantal acties bezuinigen	4 - 8 acties
Over veel acties bezuinigen	9 acties of meer

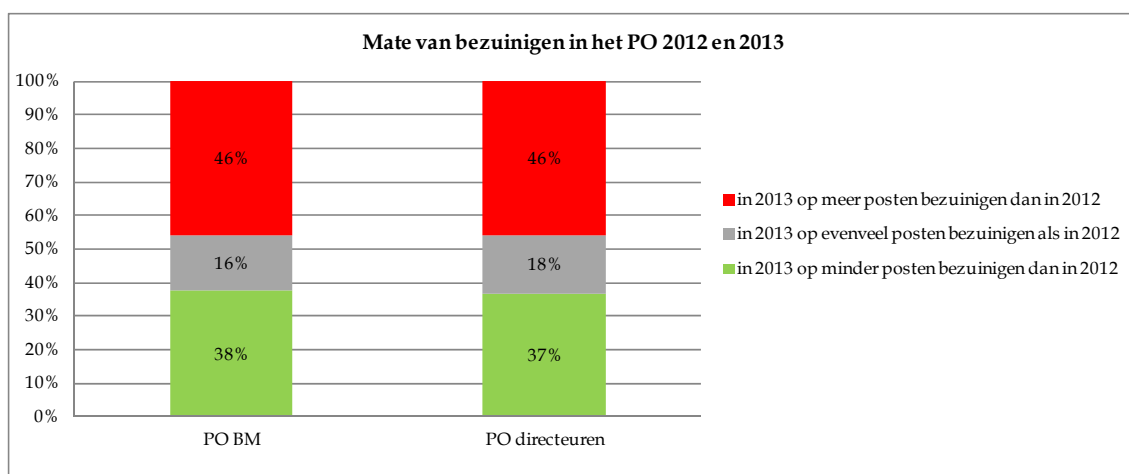
In onderstaande grafiek is de mate van bezuiniging in 2012 (t.o.v. 2011) en in 2013 (t.o.v. 2012) weergegeven voor de doelgroepen bovenschools managers en directeuren.

We zien dat er in 2013 over *meer* acties bezuinigd zal worden dan in 2012 zij het over het algemeen met een lager percentage van het budget dan in 2011 t.o.v. 2012.

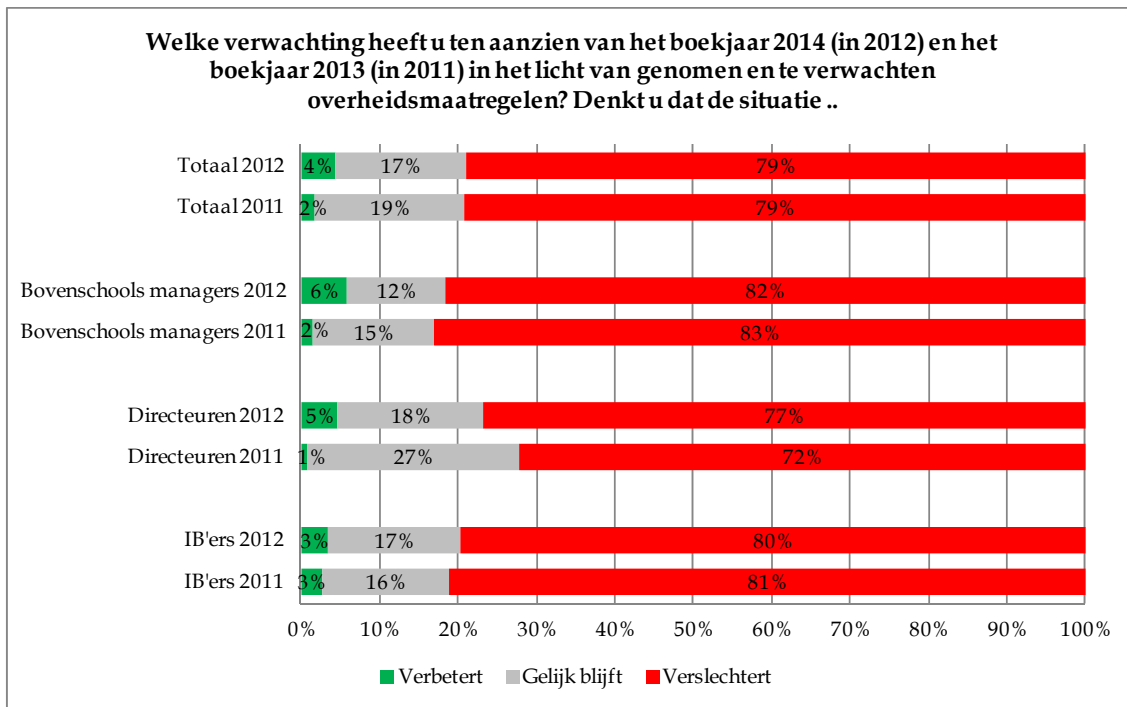

Combineren we de mate van bezuiniging in 2012 en 2013 dan zien we dat op circa een vijfde van de scholen in 2013 op evenveel posten bezuinigd zal worden als in 2012; ruim twee vijfde van de scholen geeft aan in 2012 op meer posten te bezuinigen en ruim een derde op minder posten.

In vergelijking met de onderzoeksresultaten uit 2011 is er sprake van een verschuiving van scholen die in het volgende boekjaar verwachten evenveel te bezuinigen (in 2011: bovenschools managers, 61%;directeuren, 66%) naar vooral scholen die in het volgende boekjaar verwachten op meer posten te bezuinigen (in 2011: bovenschools managers, 18%; directeuren, 16%).

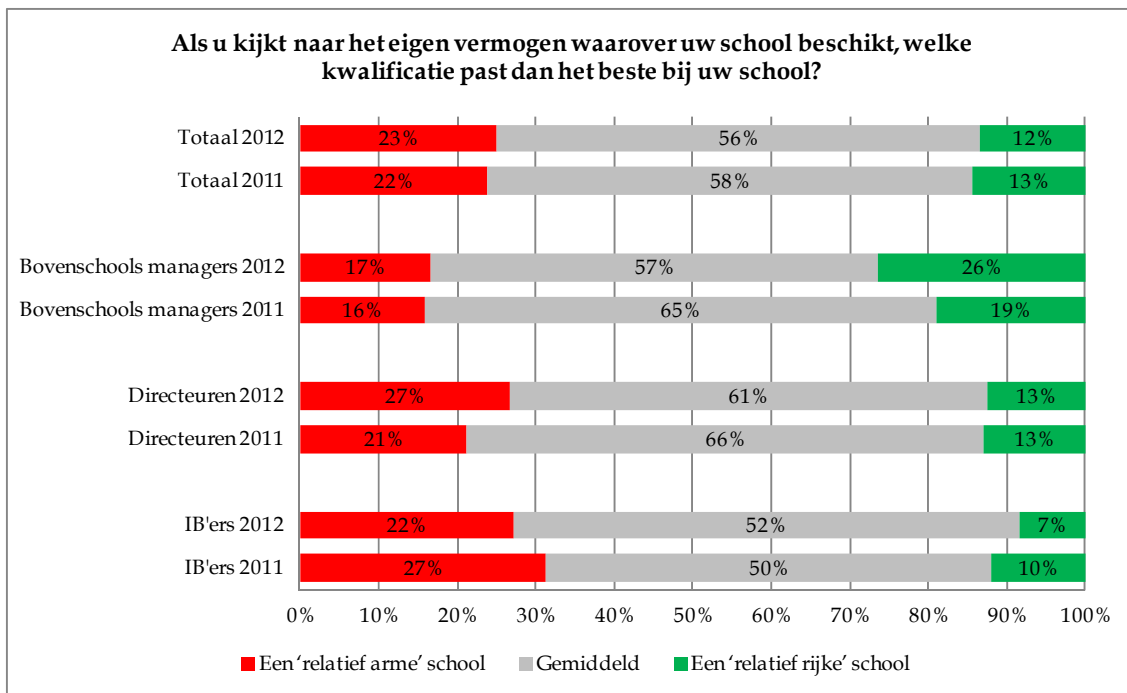
Ruim driekwart van de bovenschools managers, de directeuren en de intern begeleiders sprak in 2011 de verwachting uit dat de financiële situatie van het onderwijs ook in 2013 zal verslechteren. In 2012 is dezelfde vraag gesteld voor het boekjaar 2014. Ook nu spreekt ruim driekwart de verwachting uit dat de financiële situatie zal verslechteren.

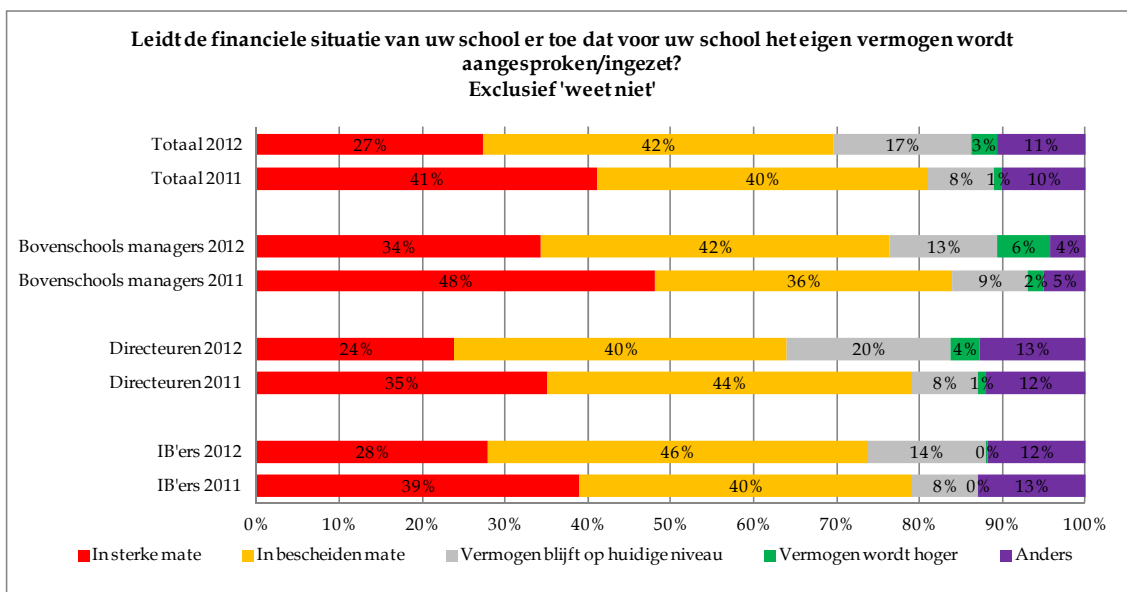
Kenmerken

Bovenschools managers, directeuren en intern begeleiders hebben een verschillend idee over de financiële positie van de school: net als in 2011 ziet gemiddeld een kwart hun school als 'relatief arm' en circa een achtste als 'relatief rijk'.

In 2012 zien bovenschools managers hun school relatief vaker als 'relatief rijk' dan de directie en de IB'ers.

Ruim een kwart van de respondenten geeft aan dat de overheidsmaatregelen ertoe zullen leiden dat het eigen vermogen wordt aangesproken/ingezet, circa tweevijfde geeft aan dat dit in bescheiden mate zal gebeuren. Vergeleken met 2011 geven relatief meer respondenten aan dat het eigen vermogen op het huidige niveau blijft (van 8% naar 17%) en relatief minder respondenten dat het eigen vermogen sterk zal worden aangesproken (van 41% naar 27%).

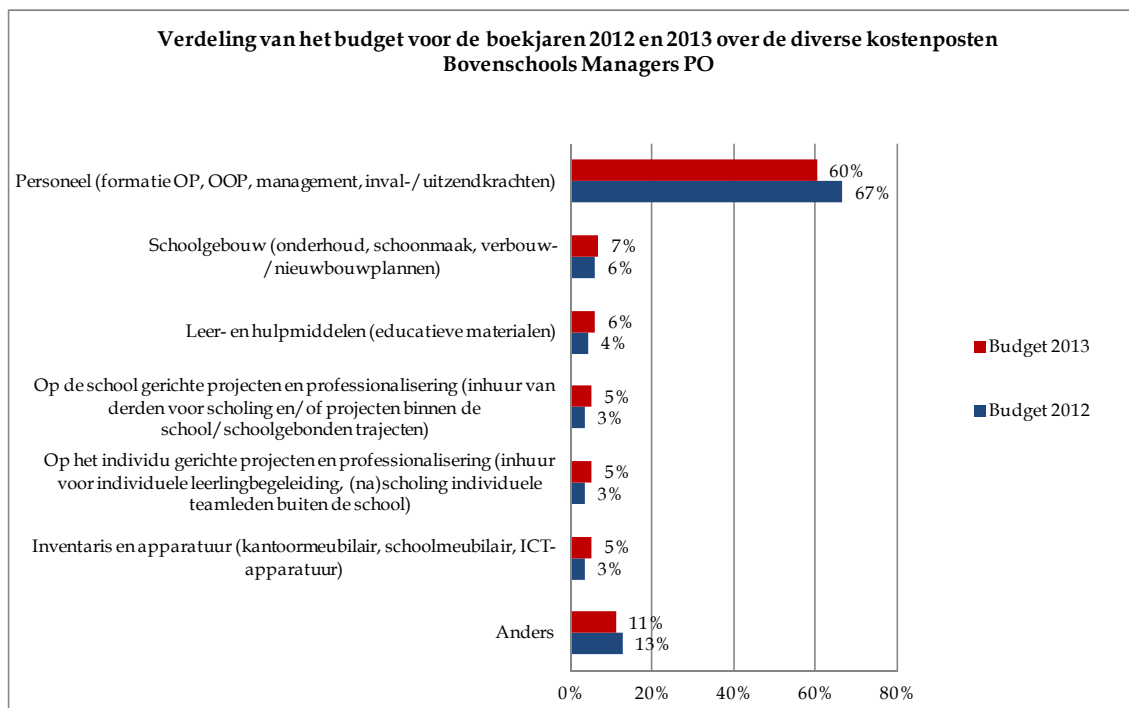
Van een kleine 20% van de scholen zal het eigen vermogen in 2012 op peil blijven; dat neemt niet weg dat ook die scholen, zij het in wat mindere mate bezuinigen: 10% van de bovenschools managers van scholen waarbij het vermogen op het huidige peil blijft, geeft aan in 2012 sterk te bezuinigen (voor de totale groep is dat 25%).

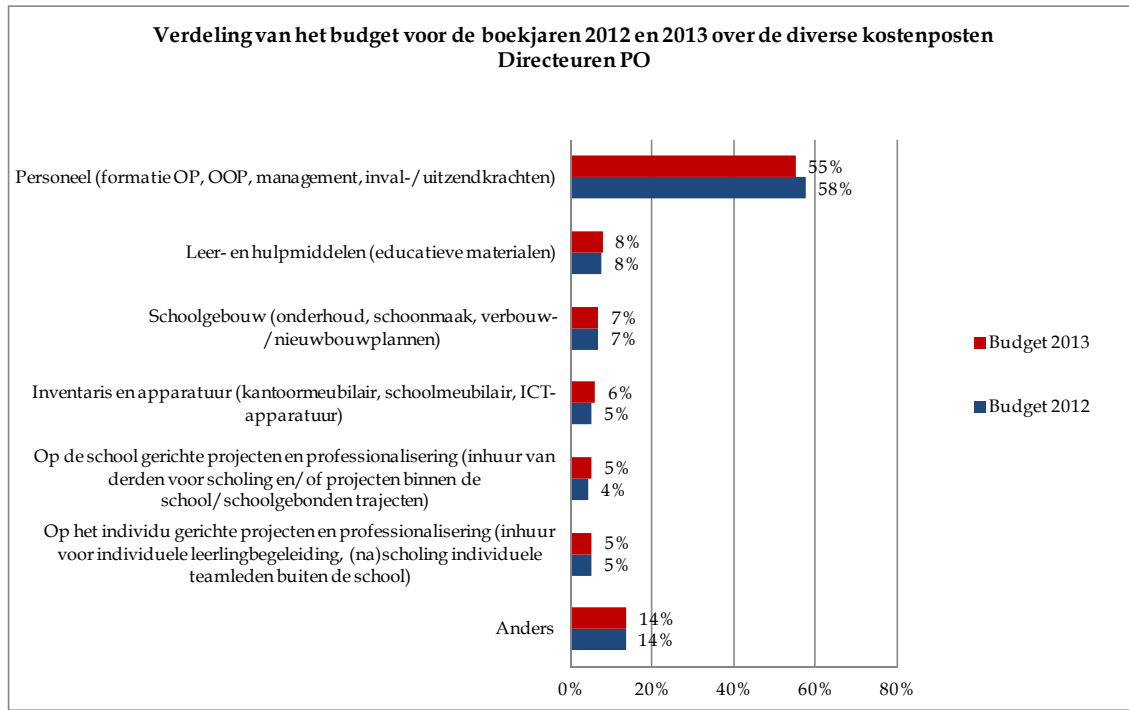
Van de directeuren van scholen waarbij het vermogen op het huidige peil blijft, geeft 15% aan in 2012 sterk te bezuinigen (voor de totale groep is dat 26%).

Verdeling budget

We hebben voor de boekjaren 2012 en 2013 (verwachting) gevraagd het totale budget te verdelen over de diverse kostenposten in het onderwijs. De respondenten hebben per kostenpost aangegeven met welk percentage de post deel uitmaakt van het totale budget.

Het grootste deel van het budget gaat naar de kostenpost 'Personeel'. Circa 5% van de begroting wordt besteed aan op de school gerichte projecten (inhuur van derden voor scholing en/of projecten binnen de school/schoolgebonden trajecten) en eveneens circa 5% aan op het individu gerichte projecten (inhuur voor individuele leerlingbegeleiding, (na)scholing individuele teamleden buiten de school). Zowel bovenschools managers als directeuren geven dit aan.

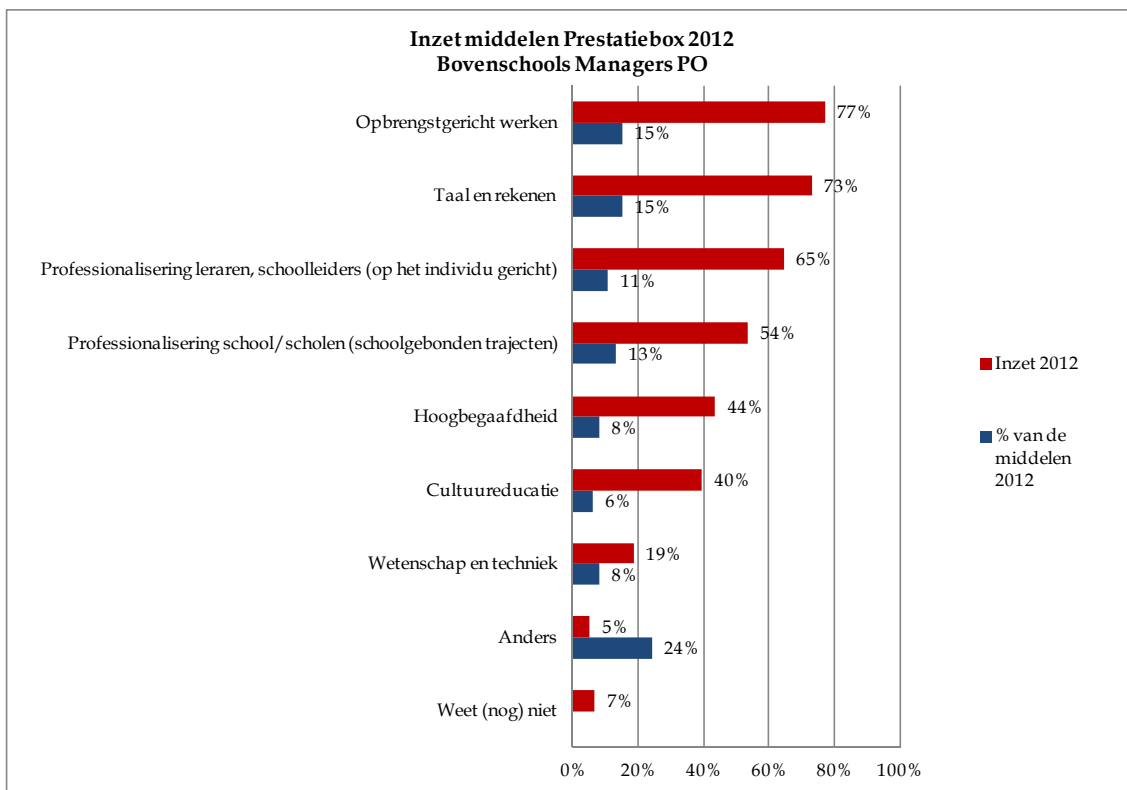

Prestatiebox

Voor het boekjaar 2012 hebben we gevraagd op welke gebieden de gelden uit de Prestatiebox ingezet gaan worden.

In de volgende grafiek worden de resultaten weergegeven voor de bovenschools managers.

- Het percentage van de bovenschools managers dat de gelden uit de Prestatiebox op het betreffende gebied gaat inzetten;
- Het *gemiddeld* percentage dat het betreffende gebied deel uitmaakt van de middelen uit de prestatiebox.

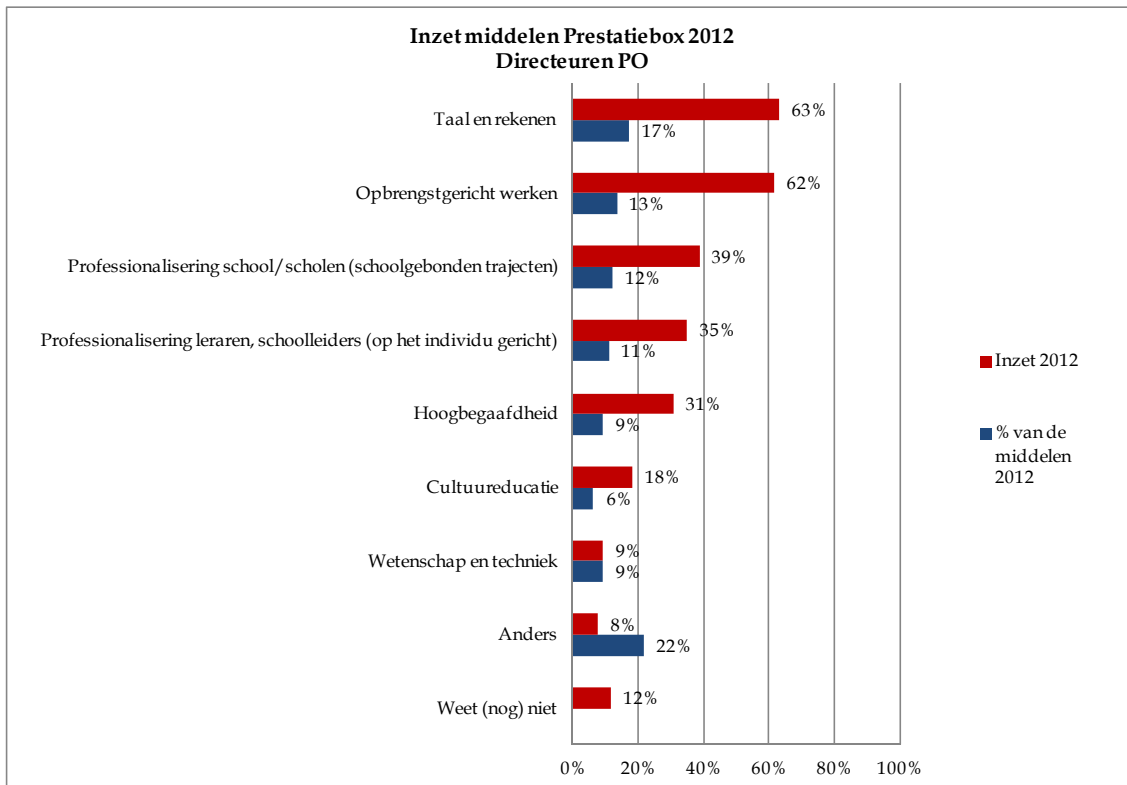
Kijken we naar de top 4 van gebieden waar bovenschools managers de middelen uit de prestatiebox op gaan inzetten, dan zien we dat:

1. 77% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan opbrengstgericht werken. Gemiddeld gaat het om 15% van de middelen uit de Prestatiebox.
2. 73% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan taal en rekenen. Gemiddeld gaat het om 15% van de middelen uit de Prestatiebox.
3. 65% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan professionalisering van leraren, schoolleiders (op het individu gericht). Gemiddeld gaat het om 11% van de middelen uit de Prestatiebox.
4. 54% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan professionalisering van de school (schoolgebonden trajecten). Gemiddeld gaat het om 13% van de middelen uit de Prestatiebox.

‘Andere’ gebieden die worden genoemd en waar bovenschools managers de middelen uit de prestatiebox op gaan inzetten zijn voornamelijk ‘personeel’ en ‘dekking van tekorten’.

In de volgende grafiek worden de resultaten weergegeven voor de directeuren.

- Het percentage van de bovenschools managers dat de gelden uit de Prestatiebox op het betreffende gebied gaat inzetten;
- Het *gemiddeld* percentage dat het betreffende gebied deel uitmaakt van de middelen uit de prestatiebox.

Bij de directeuren komt een top 2 naar voren. Kijken we naar de top 2 van gebieden waar directeuren de middelen uit de prestatiebox op gaan inzetten, dan zien we dat:

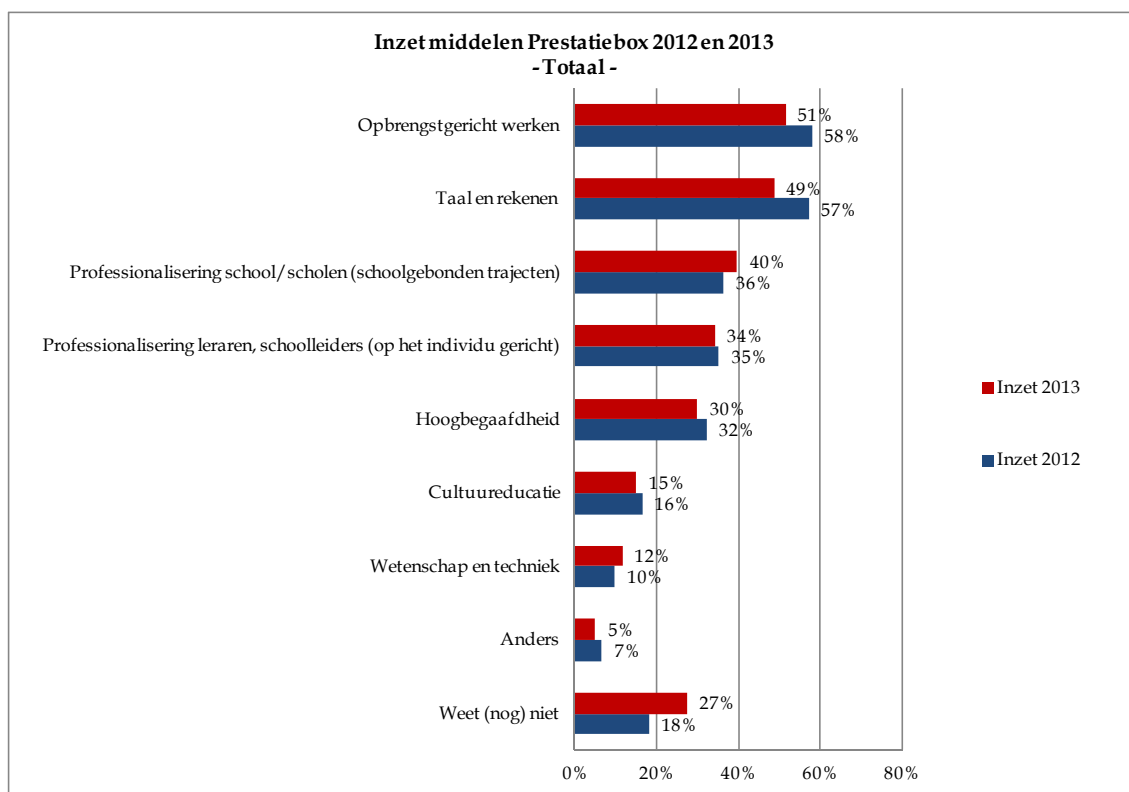
1. 63% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan taal en rekenen. Gemiddeld gaat het om 17% van de middelen uit de Prestatiebox.
2. 62% van de bovenschools managers heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan opbrengstgericht werken. Gemiddeld gaat het om 13% van de middelen uit de Prestatiebox.

'Andere' gebieden die worden genoemd en waar de directeuren de middelen uit de prestatiebox op gaan inzetten zijn voornamelijk:

1. Handelingsgericht werken;
2. Sociaal-emotionele ontwikkeling;
3. Communicatie;
4. Terugdringen tekorten;
5. Ouderbetrokkenheid.

We hebben over de boekjaren 2012 en 2013 vergelijkbare vragen gesteld.

We zien dat het beeld zoals we dat hiervoor hebben geschetst voor bovenschools managers en directie ook hier naar voren komt. Circa de helft van de respondenten geeft aan de middelen uit de prestatiebox te gaan inzetten op de gebieden 'opbrengstgericht werken' en 'taal en rekenen'. (Ruim) eenderde zet in op professionalisering van de school en professionalisering van leraren en schoolleiders. Dit geldt in ongeveer gelijke mate voor 2012 als 2013.

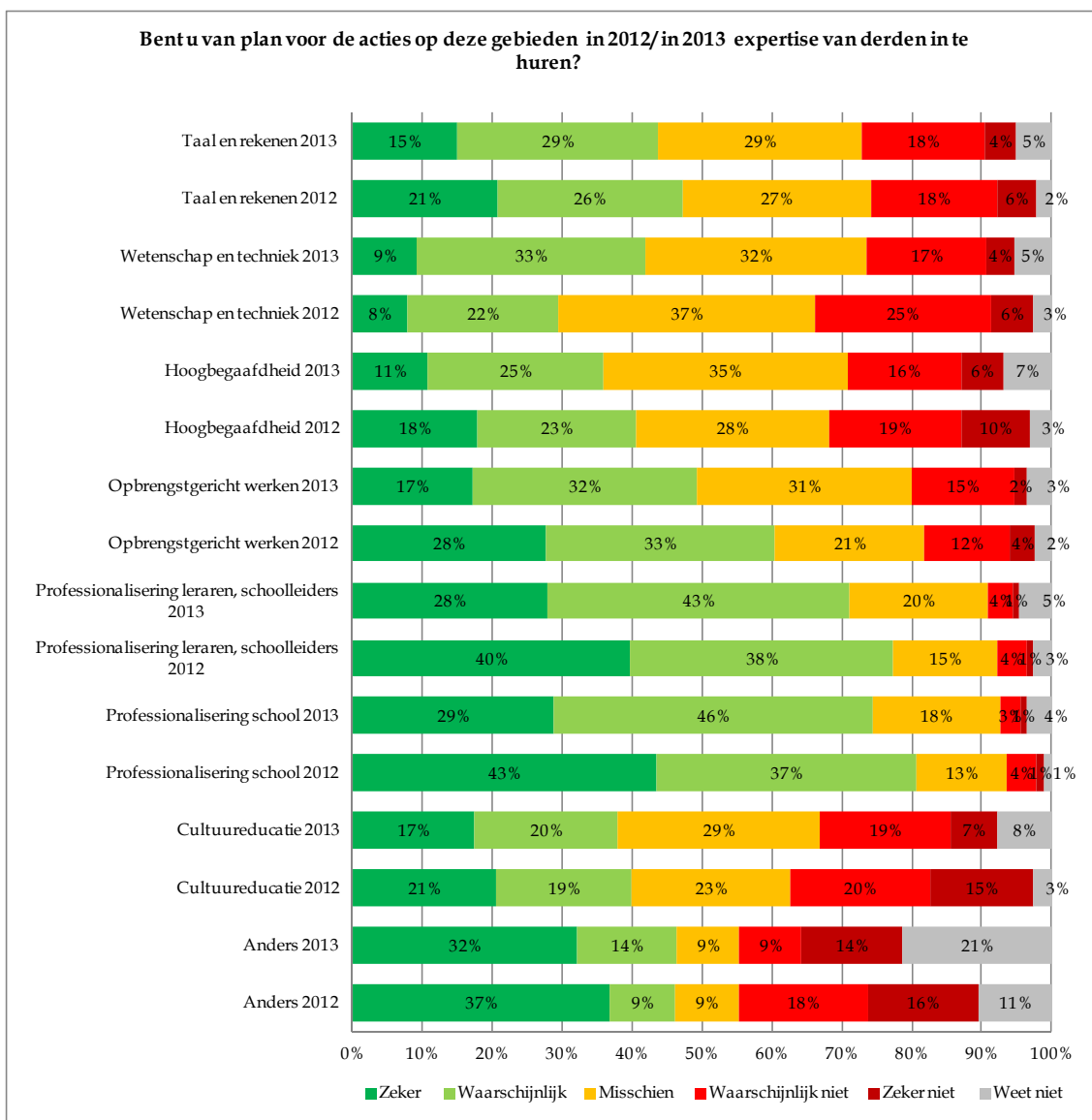
We zien de verwachting dat de middelen uit de prestatiebox in 2013 op dezelfde wijze zullen worden verdeeld over de diverse gebieden als in 2012.

De volgende grafiek laat zien dat voor 2012:

- 43% van de respondenten *zeker* expertise van derden denkt in te huren voor professionalisering van de school;
- 40% van de respondenten *zeker* expertise van derden denkt in te huren voor professionalisering van leraren en schoolleiders;
- 28% van de respondenten *zeker* expertise van derden denkt in te huren voor opbrengstgericht werken;
- 21% van de respondenten *zeker* expertise van derden denkt in te huren voor taal en rekenen.

Voor 2013 verwacht een kleiner percentage van de respondenten dat dit het geval zal zijn.

Op basis van de vraag 'Bent u van plan voor de acties op de hiervoor genoemde gebieden in 2012/2013 expertise van derden in te huren', hebben we de gewogen aanschafintentie berekend. Omdat respondenten in het algemeen niet altijd handelen zoals ze aangeven te zullen gaan doen, werken we met een gewogen aanschafintentie. We gebruiken daarbij drie scenario's.

Het reële scenario:

- **beslist** - factor 0,8: dat wil zeggen dat 80% van de respondenten, die hebben aangegeven dat zij zeker de expertise van derden denken in te huren voor het betreffende gebied, dit ook daadwerkelijk zal doen;
- **waarschijnlijk** - factor 0,6: dat wil zeggen dat 60% van de respondenten, die hebben aangegeven dat zij waarschijnlijk de expertise van derden denken in te huren voor het betreffende gebied, dit ook daadwerkelijk zal doen;
- **misschien** - factor 0,2: dat wil zeggen dat 20% van de respondenten, die hebben aangegeven dat zij misschien de expertise van derden denken in te huren voor het betreffende gebied, dit ook daadwerkelijk zal doen.

Het optimistische scenario:

- **beslist** - factor 0,8;
- **waarschijnlijk** - factor 0,6;
- **misschien** - factor 0,4.

Het pessimistische scenario:

- **beslist** - factor 0,6;
- **waarschijnlijk** - factor 0,4
- **misschien** - factor 0,1.

De vier gebieden met de hoogste gewogen aanschafintentie om in 2013 de expertise van derden in te huren worden in de volgende tabel weergegeven.

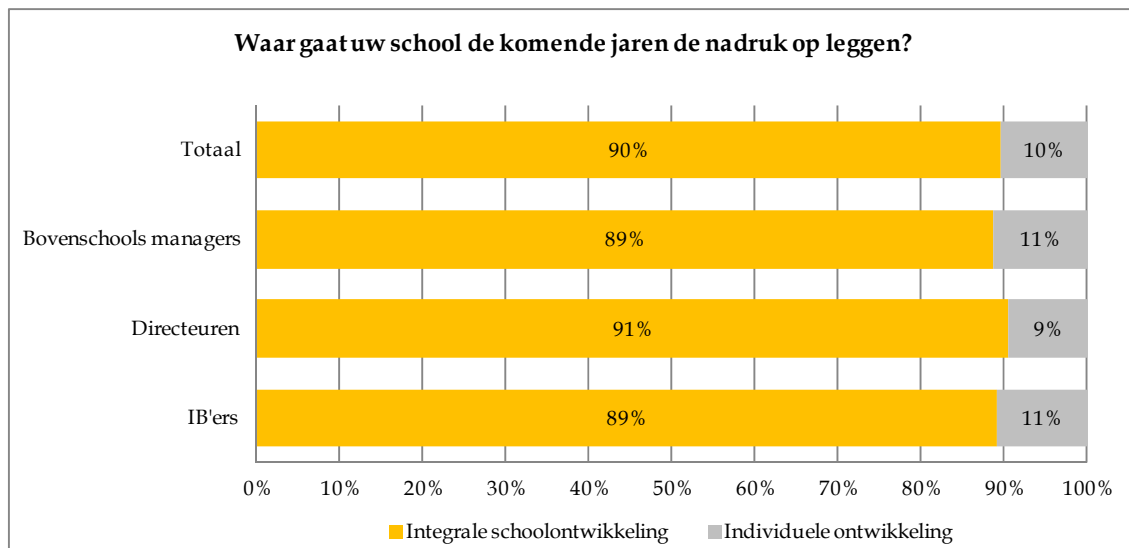
	Gewogen aanschaf- intentie	Bandbreedte
Professionalisering van de school	54%	Tussen 38% en 58%
Professionalisering van leraren en schoolleiders	52%	Tussen 36% en 56%
Opbrengstgericht werken	39%	Tussen 26% en 45%
Taal en rekenen	35%	Tussen 24% en 41%

De hoogste gewogen aanschafintenties in het primair onderwijs geldt voor het gebied 'Professionalisering van de school' en bedraagt volgens het reële scenario 54%. Dit betekent dat 54% van de functionarissen in 2013 de expertise van derden gaat inhuren voor professionalisering van de school.

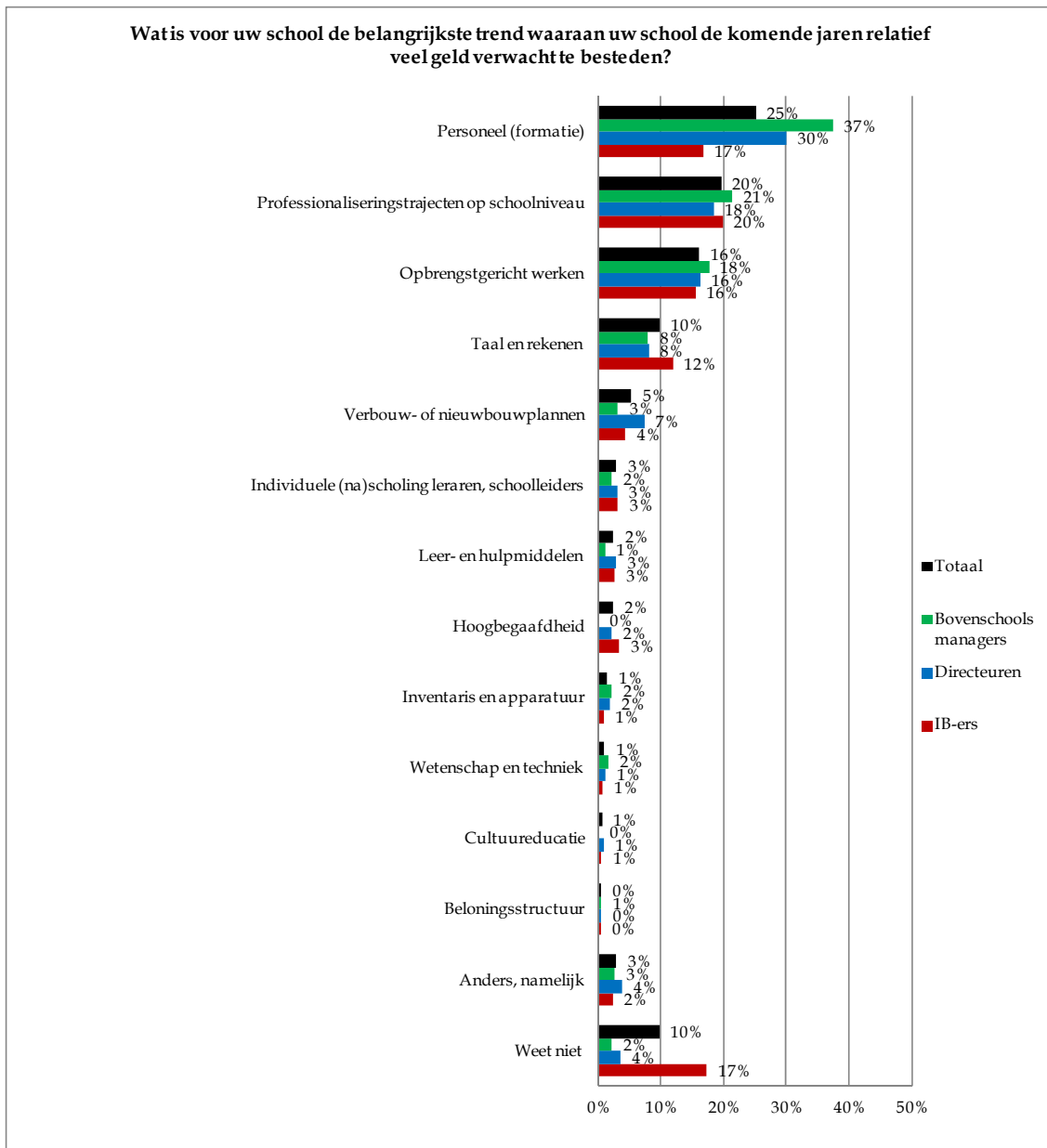
Door middel van het pessimistische scenario en het optimistische scenario hebben we tevens de bandbreedtes van de gewogen aanschafintenties berekend. De bandbreedte geeft een onder- en een bovengrens weer van het percentage functionarissen dat de expertise van derden voor het betreffende gebied gaat inhuren; in het geval van het gebied 'Professionalisering van de school' bedragen de onder- en bovengrens respectievelijk 38% en 58%.

Verwachtingen

Om onderwijsvernieuwingen door te voeren verwacht het merendeel van de respondenten de komende jaren de nadruk te leggen op integrale schoolontwikkeling.

Als belangrijkste trends waaraan de respondenten de komende jaren relatief veel geld verwachten te besteden, komen naar voren: personeel, professionaliseringstrajecten op schoolniveau, opbrengstgericht werken en taal en rekenen.
 'Andere' trends die worden genoemd zijn: 'ict/digitalisering' en 'handelingsgericht werken'.

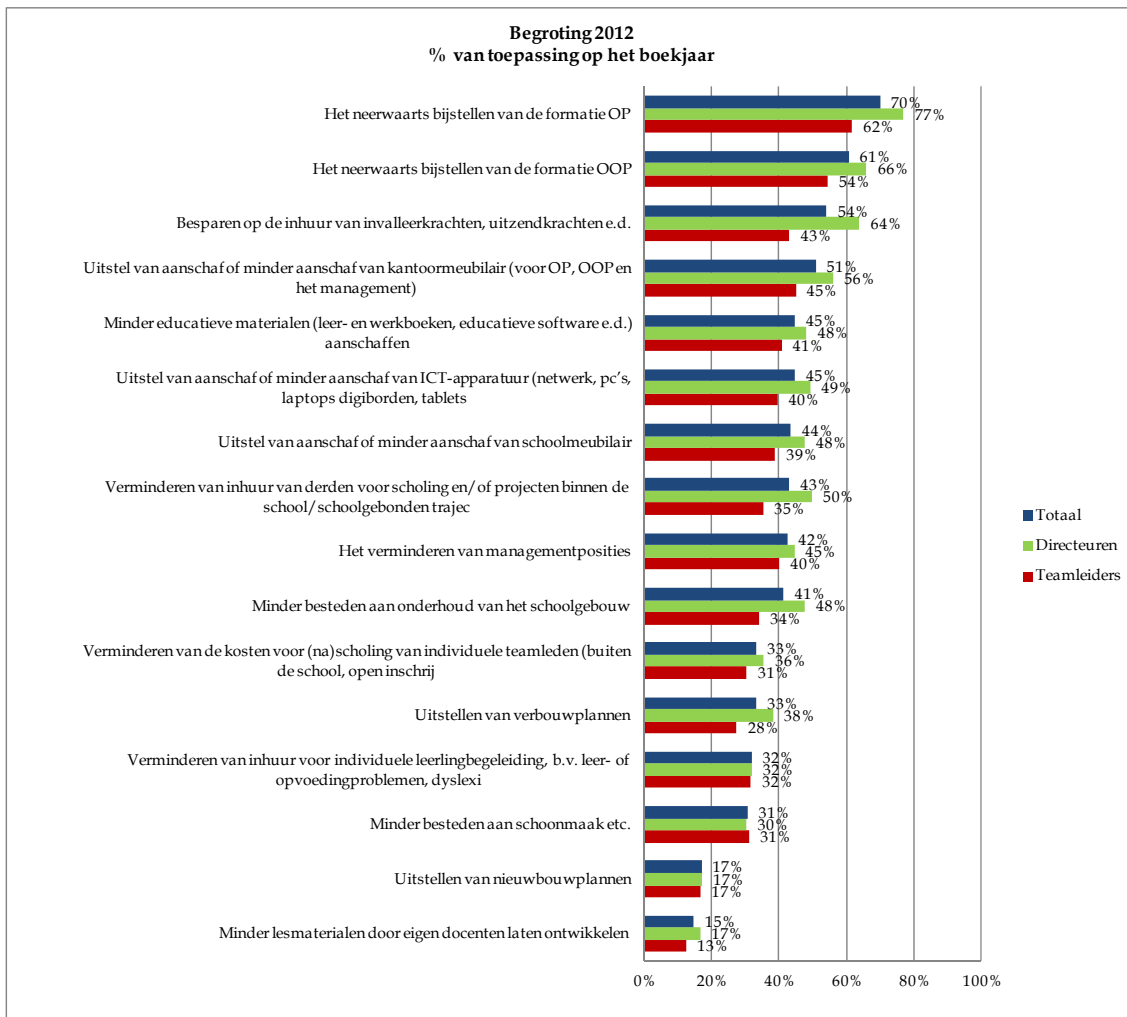

4.3 Voortgezet onderwijs

In het voortgezet onderwijs hebben we twee doelgroepen benaderd:

- Directeuren: n = 191
- Teamleiders (vmbo, havo, vwo): n = 167

Ook in 2012 hebben we de directeuren en teamleiders VO een aantal 'acties' (besparingsopties) voorgelegd en gevraagd in hoeverre deze 'acties' in hun begroting van 2012 van toepassing waren.

Net als in het onderzoek uit 2011 valt in het algemeen op dat directeuren vaker dan teamleiders aangeven bezuinigingen door te voeren.

De top vijf van acties voor de totale doelgroep VO die van toepassing zijn op het boekjaar van 2012 zijn:

1. Het neerwaarts bijstellen van de formatie OP;
2. Het neerwaarts bijstellen van de formatie OOP;
3. Besparen op de inhuur van invalleerkrachten e.d.;
4. Uitstel van aanschaf of minder aanschaf van kantoormeubilair (voor OP, OOP en het management);

5. Minder educatieve materialen (leer- en werkboeken, educatieve software e.d.) aanschaffen.

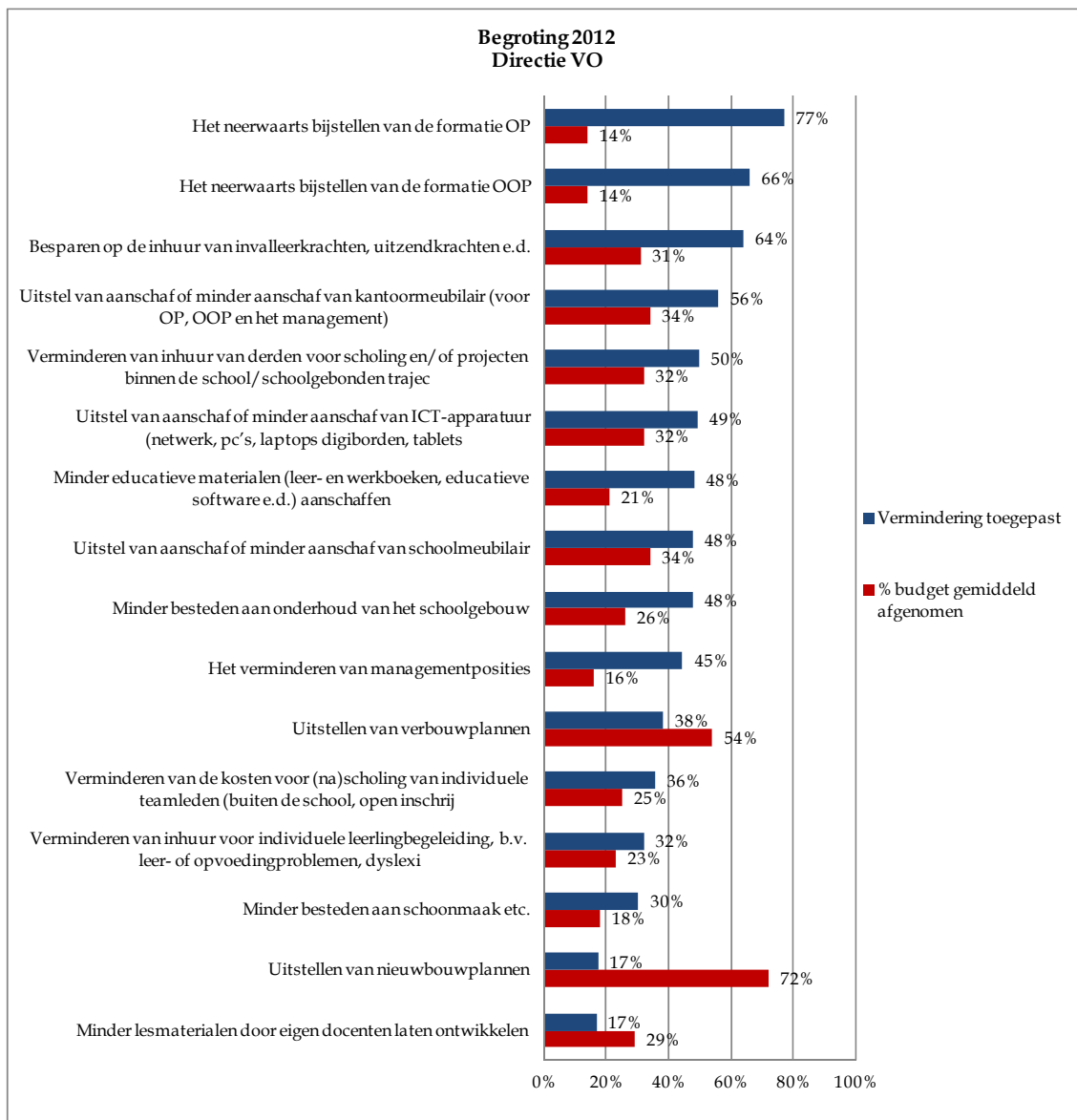
Nieuw in de top vijf van 2012 (in vergelijking met de top vijf van 2011) zijn 'Uitstel van aanschaf of minder aanschaf van kantoormeubilair (voor OP, OOP en het management)' en 'Minder educatieve materialen (leer- en werkboeken, educatieve software e.d.) aanschaffen.'

Verdwenen uit de top vijf van 2012 zijn: 'Verminderen van inhuur van derden voor scholing en/of projecten binnen de school/schoolgebonden trajecten' en 'Uitstel van aanschaf ICT-apparatuur'.

Van alle acties die op het boekjaar van 2012 van toepassing waren hebben we gevraagd met welk percentage de uitgaven in het boekjaar 2012 ten opzichte van vorig jaar zijn gedaald.

In de volgende grafiek worden de resultaten weergegeven van de *directeuren*:

- Het % van de directeuren dat de betreffende bezuiniging heeft toegepast;
- Het *gemiddeld* percentage waarmee het budget ten opzichte van het vorig jaar is afgenomen.

Kijken we naar de top 5 van acties die volgens de *directeuren* van toepassing waren op het boekjaar van 2012 dan zien we dat:

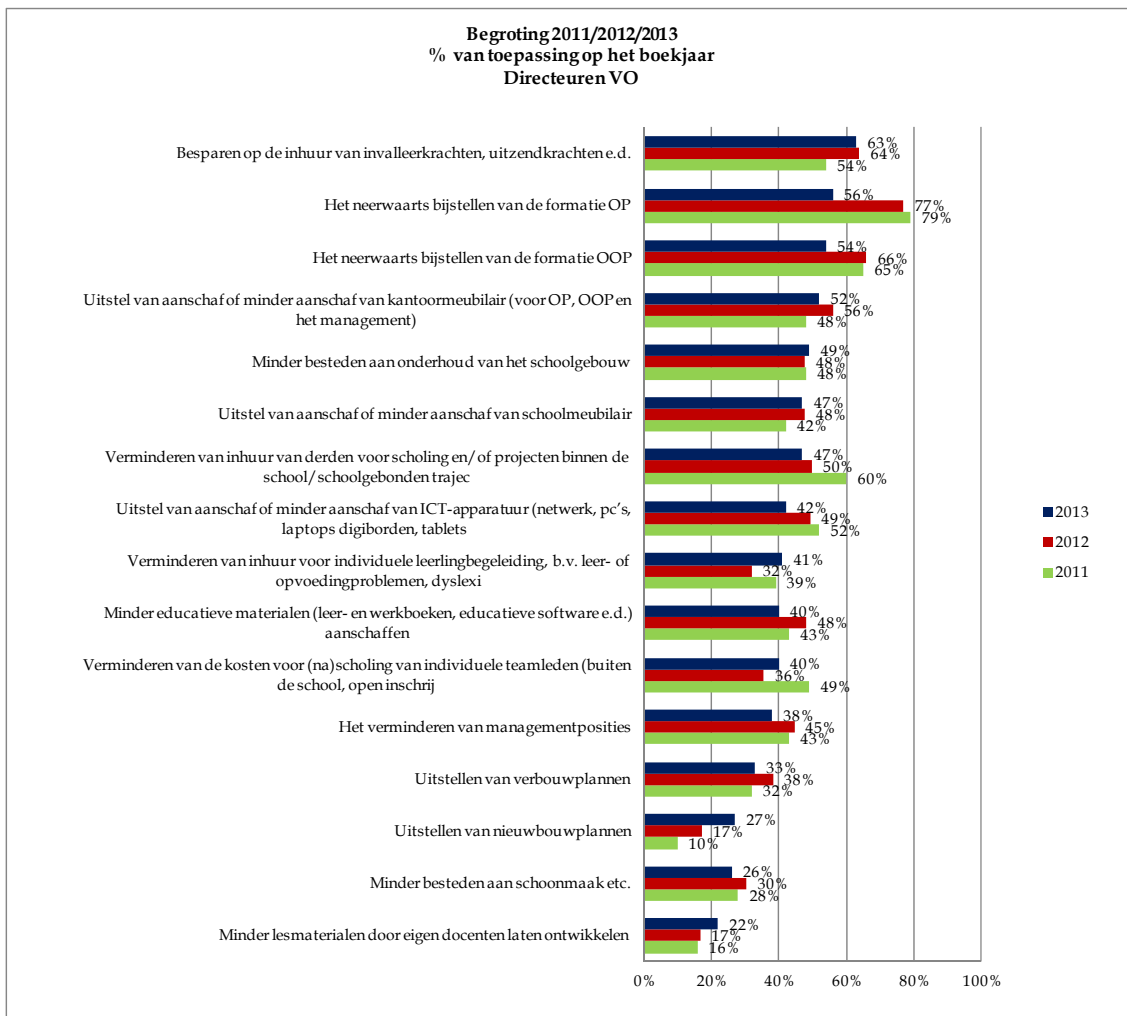
1. 77% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de formatie OP neerwaarts te hebben bijgesteld. Gemiddeld is het budget voor de formatie OP met 14% afgenomen.
2. 66% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de formatie OOP neerwaarts te hebben bijgesteld. Gemiddeld is het budget voor de formatie OOP met 14% afgenomen.
3. 64% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 op de inhuur van invalleerkrachten te hebben bespaard. Gemiddeld is het budget voor inhuur van invalleerkrachten met 31% afgenomen
4. 56% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de aanschaf van kantoormeubilair uit te stellen. Gemiddeld is het budget voor aanschaf van kantoormeubilair met 34% afgenomen
5. 50% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 op de inhuur van derden voor scholing en/of projecten binnen de school/schoolgebonden traject te hebben bespaard. Gemiddeld is het budget voor inhuur van derden met 32% afgenomen

Acties waarvoor het budget in het boekjaar 2012 het sterkst zijn afgenomen zijn:

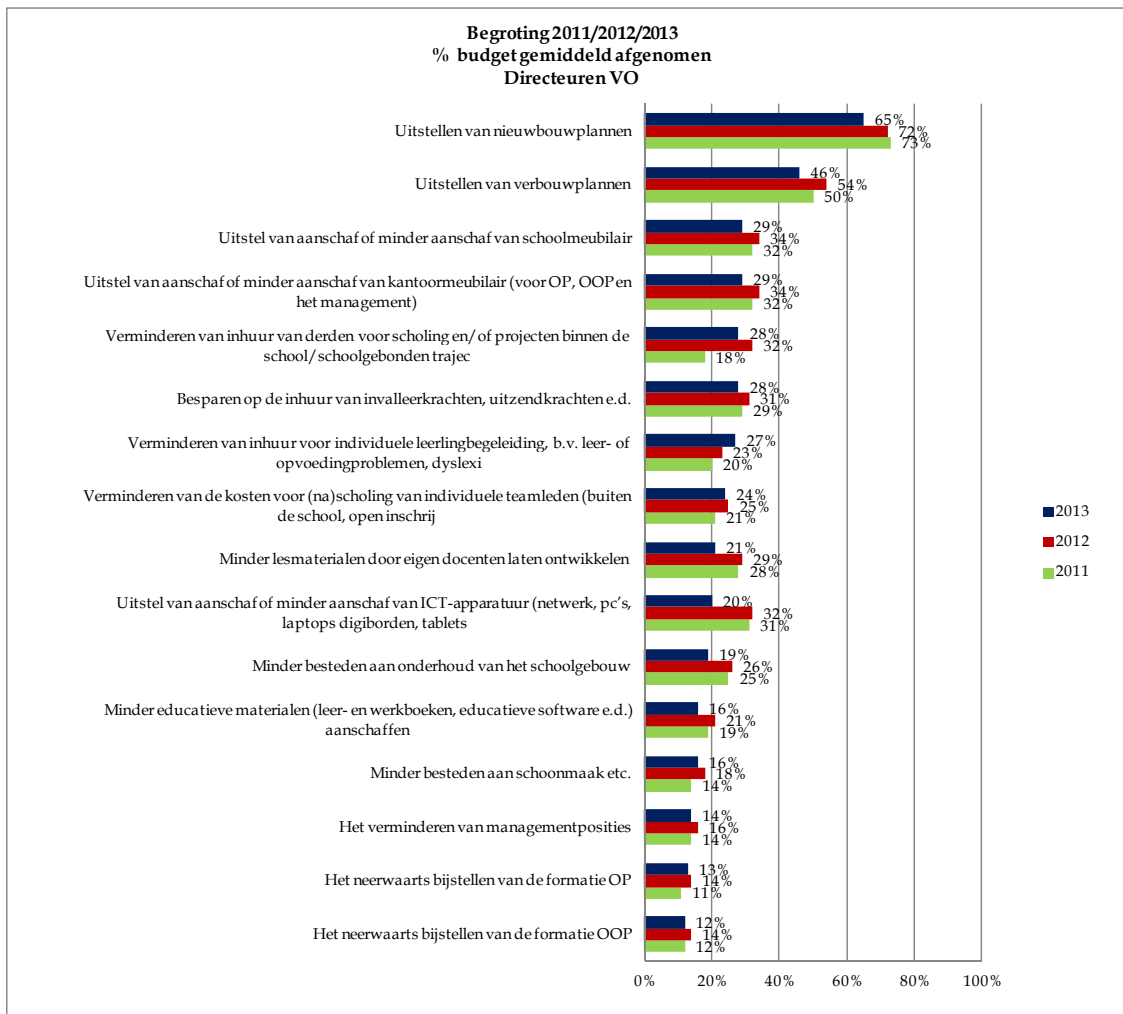
1. Het uitstellen van nieuwbouwplannen (gemiddelde afname budget 72%);
2. Het uitstellen van verbouwplannen (gemiddelde afname budget 54%).

We hebben over de boekjaren 2011, 2012 en 2013 vergelijkbare vragen gesteld.

We zien dat het beeld zoals we dat hiervoor voor 2012 hebben geschetst, ook voor 2013 in gelijke mate geldt. Uitzondering hierop vormen de acties 'Het neerwaarts bijstellen van de formatie OP' en 'Het neerwaarts bijstellen van de formatie OOP'. De directeuren geven minder vaak aan dat deze acties van toepassing zullen zijn in het boekjaar 2013 vergeleken met het boekjaar 2012. Omgekeerd geven de directeuren vaker aan dat 'Het uitstellen van nieuwbouwplannen' van toepassing is op het boekjaar 2013 vergeleken met het boekjaar 2012.

In de volgende grafiek wordt het gemiddeld percentage waarmee budgetten naar beneden worden bijgesteld, weergegeven. We zien dat in 2013 de gemiddelde afname van het budget voor de meeste 'acties' wat lager wordt ingeschat in vergelijking met het boekjaar 2012.

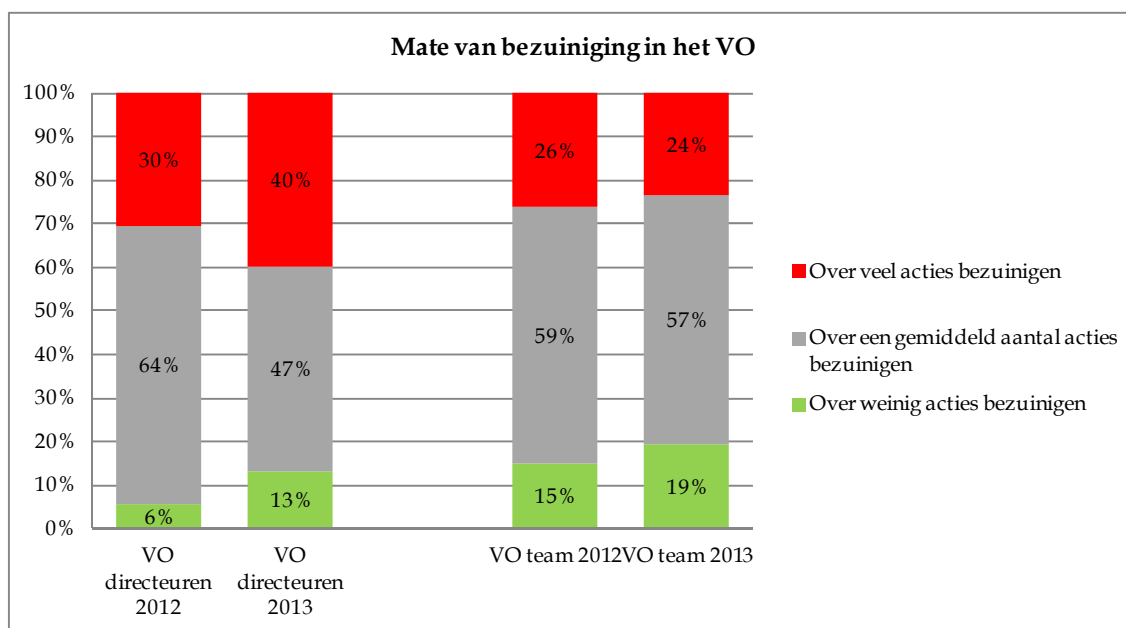
Net als voor de scholen in het primair onderwijs hebben we op basis van de vraag naar de acties waarop scholen in het voortgezet onderwijs hebben bezuinigd een indeling gemaakt naar 'weinig bezuinigen', 'gemiddeld bezuinigen' en 'sterk bezuinigen'.

De basis voor de indeling vormt het aantal acties (van de 16 die zijn voorgelegd) waarop in 2012 werd bezuinigd.

Mate van bezuinigen	Omschrijving
Over weinig acties bezuinigen	Maximaal 3 acties
Over een gemiddeld aantal acties bezuinigen	4 - 9 acties
Over veel acties bezuinigen	10 acties of meer

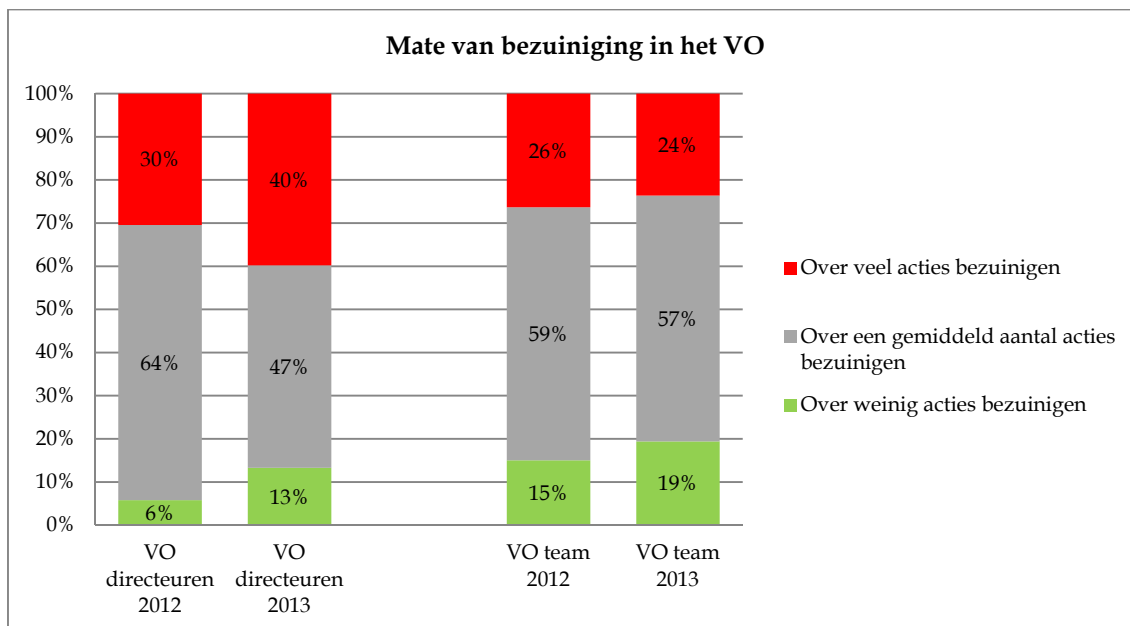
In onderstaande grafiek is de mate van bezuiniging in 2012 (t.o.v. 2011) en in 2013 (t.o.v. 2012) weergegeven voor de doelgroepen directeuren en teamleiders.

We zien dat, net als in 2012, er ook in 2013 bij een ruime meerderheid van de scholen op een gemiddeld tot hoog aantal acties bezuinigd zal worden. Ook in 2012 blijken de teamleiders wat optimistischer ten aanzien van de bezuinigingen dan de directeuren.

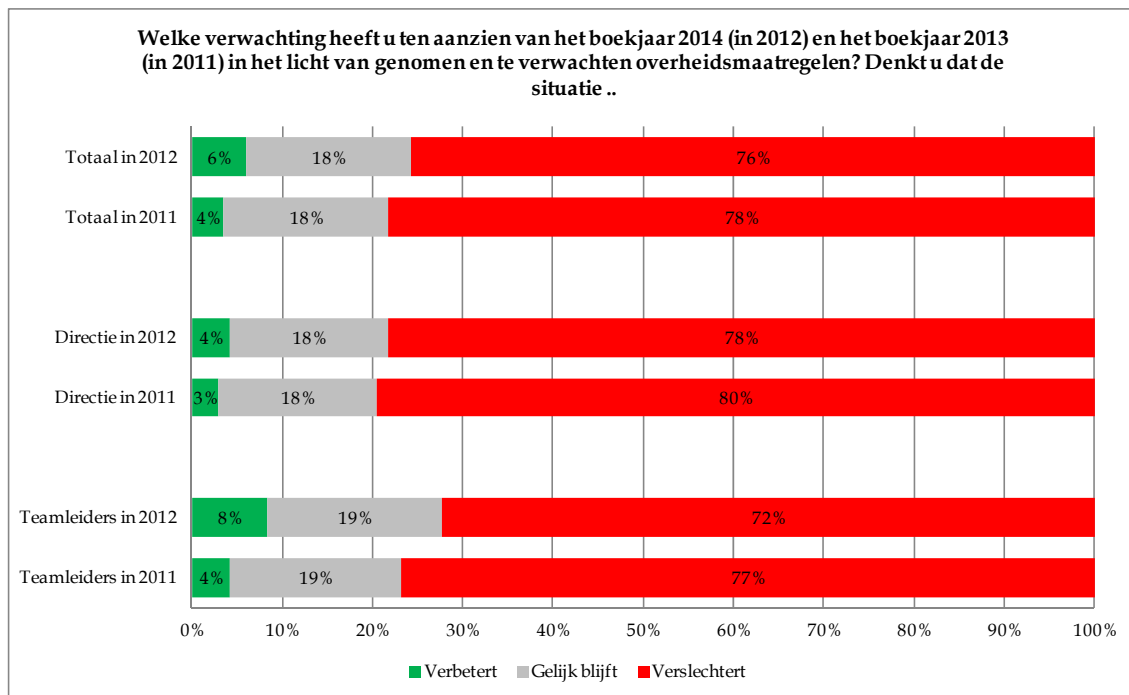

Combineren we de mate van bezuiniging in 2012 en 2013 dan zien we dat op circa één op de vijf scholen (directeuren, 14%; teamleiders, 20%) in 2013 op evenveel posten bezuinigd zal worden als in 2012; tweevijfde van de scholen geeft aan in 2013 op minder posten te bezuinigen en tweevijfde in 2013 op meer posten.

In vergelijking met de onderzoeksresultaten uit 2011 is er sprake van een verschuiving van scholen die in het volgende boekjaar verwachten evenveel te bezuinigen (in 2011: directeuren, 56%; teamleiders, 56%) naar vooral scholen die in het volgende boekjaar verwachten op meer posten te bezuinigen (in 2011: directeuren, 18%; teamleiders, 16%).

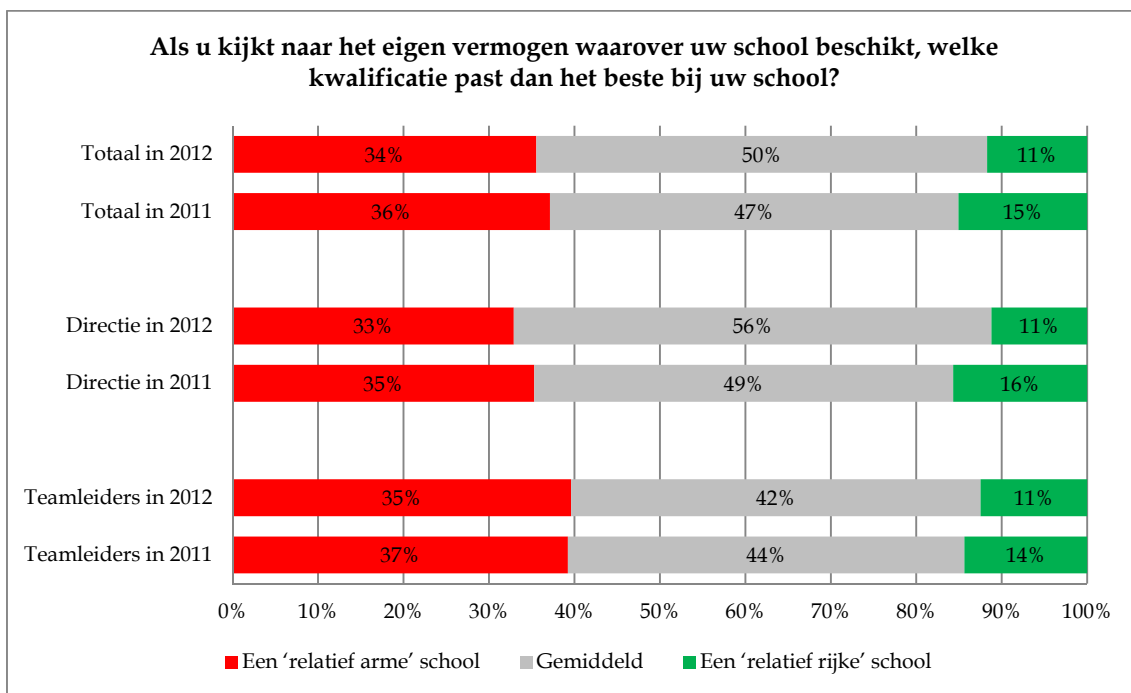

Driekwart van de directeuren en teamleiders verwacht dat de financiële situatie van het onderwijs ook in 2014 zal verslechteren.

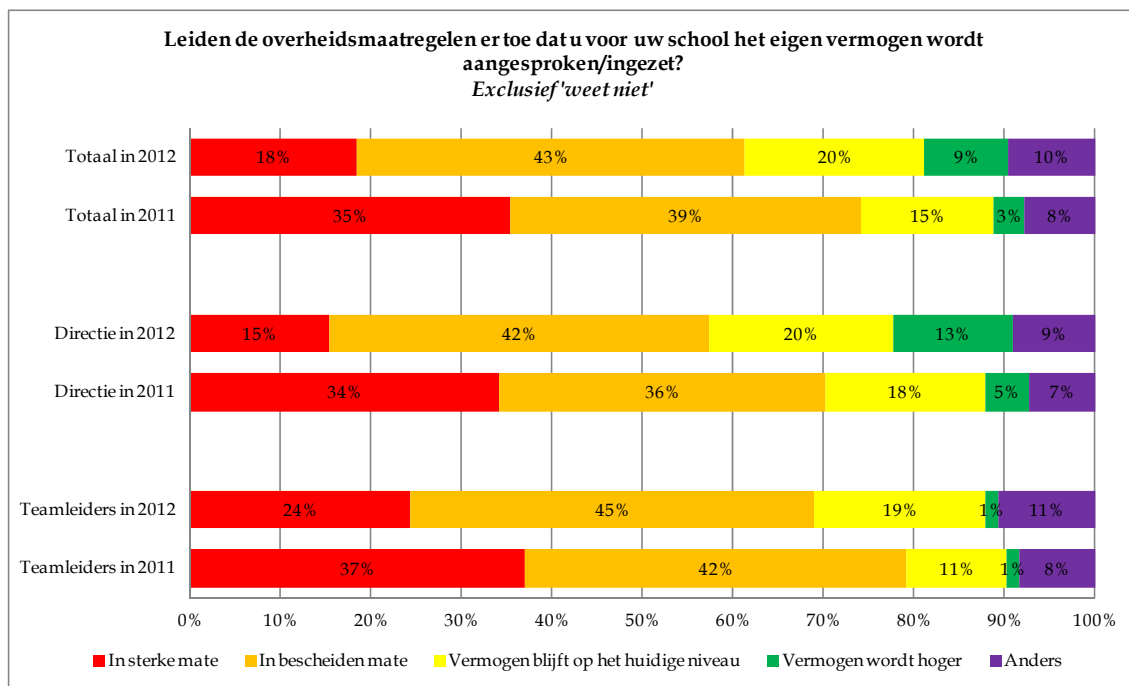

Kenmerken

Ongeveer één op de negen directeuren en teamleiders geeft aan dat hun school 'relatief rijk is', ongeveer de helft ziet de vermogenspositie van de school als 'gemiddeld' en een derde als 'relatief arm'. De perceptie van het eigen vermogen waarover de school kan beschikken verschilt niet wezenlijk van die in 2011.

Circa één op de zeven directeuren (15%) en een kwart van de teamleiders (24%) geeft aan dat door de overheidsmaatregelen hun school in sterke mate het eigen vermogen aanspreekt/ingezet; circa tweevijfde in bescheiden mate.

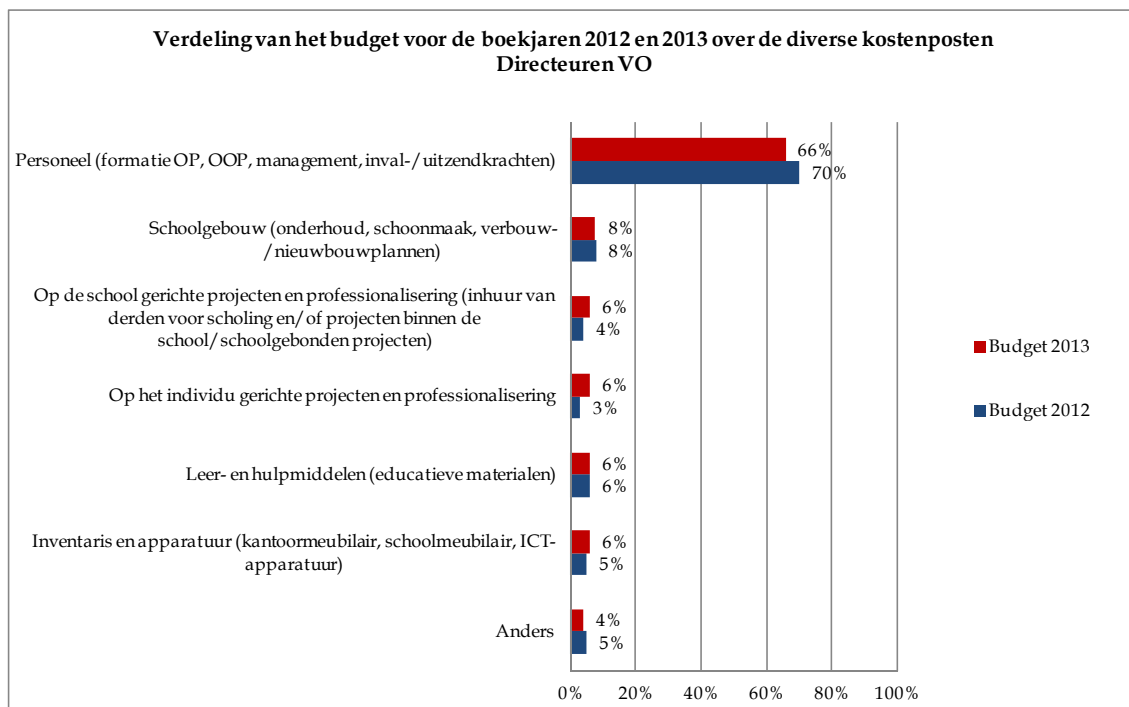

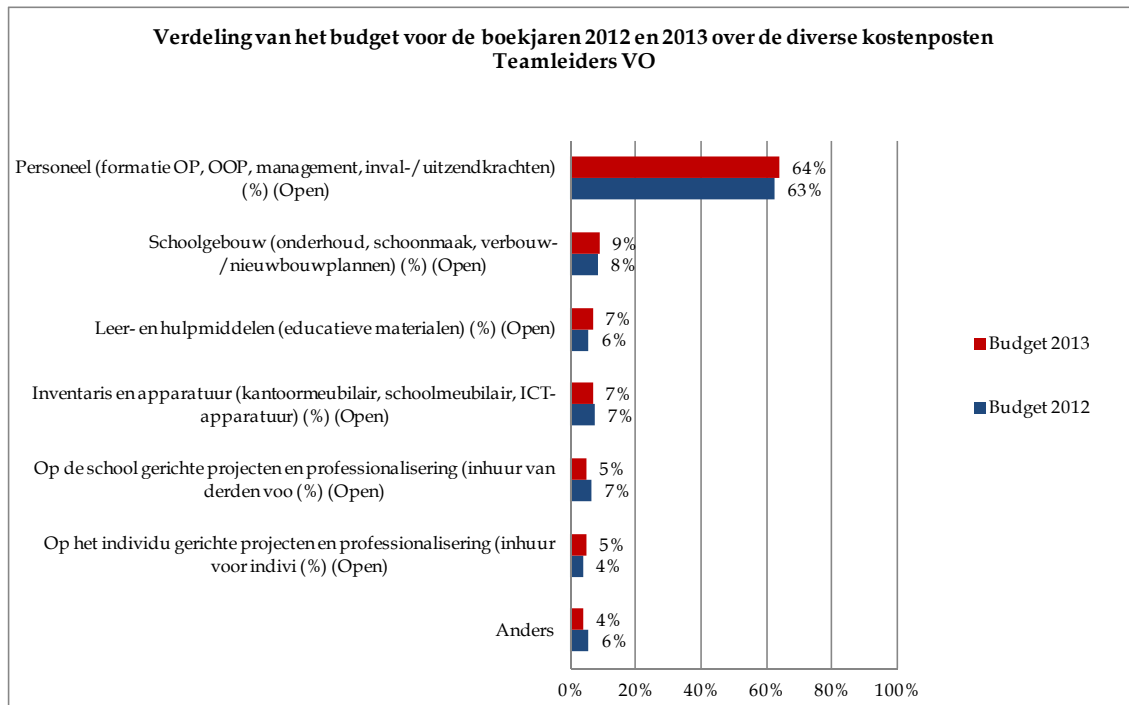
Van een derde van de scholen zal (naar het oordeel van de directeuren) het eigen vermogen minimaal op peil blijven; dat neemt niet weg dat ook die scholen bezuinigen: 31% van de directeuren van scholen waarbij het vermogen op het huidige peil blijft, geeft aan in 2012 sterk te bezuinigen (voor de totale groep is dat 30%).

Verdeling budget

Net als in het primair onderwijs hebben we de directeuren en teamleiders in het voortgezet onderwijs gevraagd voor de boekjaren 2012 en 2013 (verwachting) het totale budget te verdelen over de diverse kostenposten in het onderwijs. De respondenten hebben per kostenpost aangegeven met welk percentage de post deel uitmaakt van het totale budget.

Ook in het voortgezet onderwijs gaat het grootste deel van het budget gaat naar de kostenpost 'Personeel'. Bijna één tiende van de begroting (8%) wordt besteed aan het schoolgebouw (onderhoud, schoonmaak, verbouw-/nieuwbouwplannen). De verdeling van het budget over de diverse kostenposten door directeuren en teamleiders stemt in grote mate overeen.

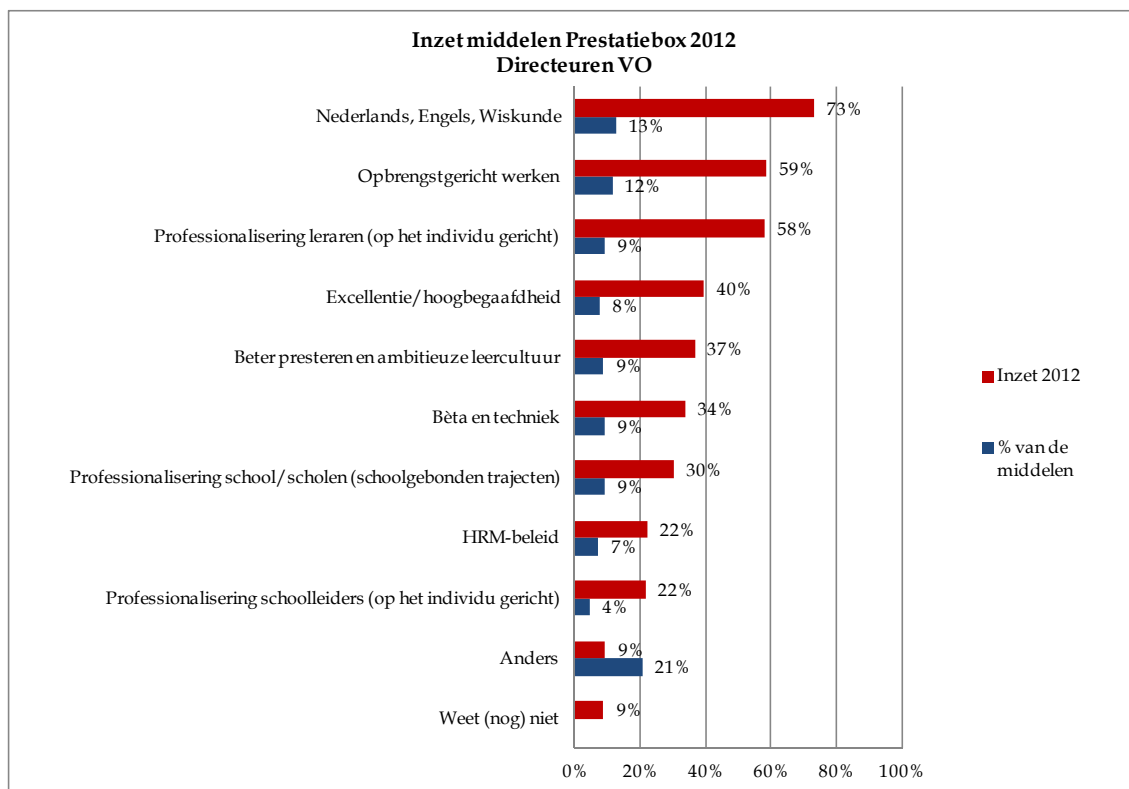

Prestatiebox

Voor het boekjaar 2012 hebben we gevraagd op welke gebieden de gelden uit de Prestatiebox ingezet gaan worden.

In de volgende grafiek worden de resultaten weergegeven voor de directeuren.

- Het percentage van de directeuren dat de gelden uit de Prestatiebox op het betreffende gebied gaat inzetten;
- Het *gemiddeld* percentage dat het betreffende gebied deel uitmaakt van de middelen uit de prestatiebox.

Kijken we naar de top 4 van gebieden waar directeuren de middelen uit de prestatiebox op gaan inzetten, dan zien we dat:

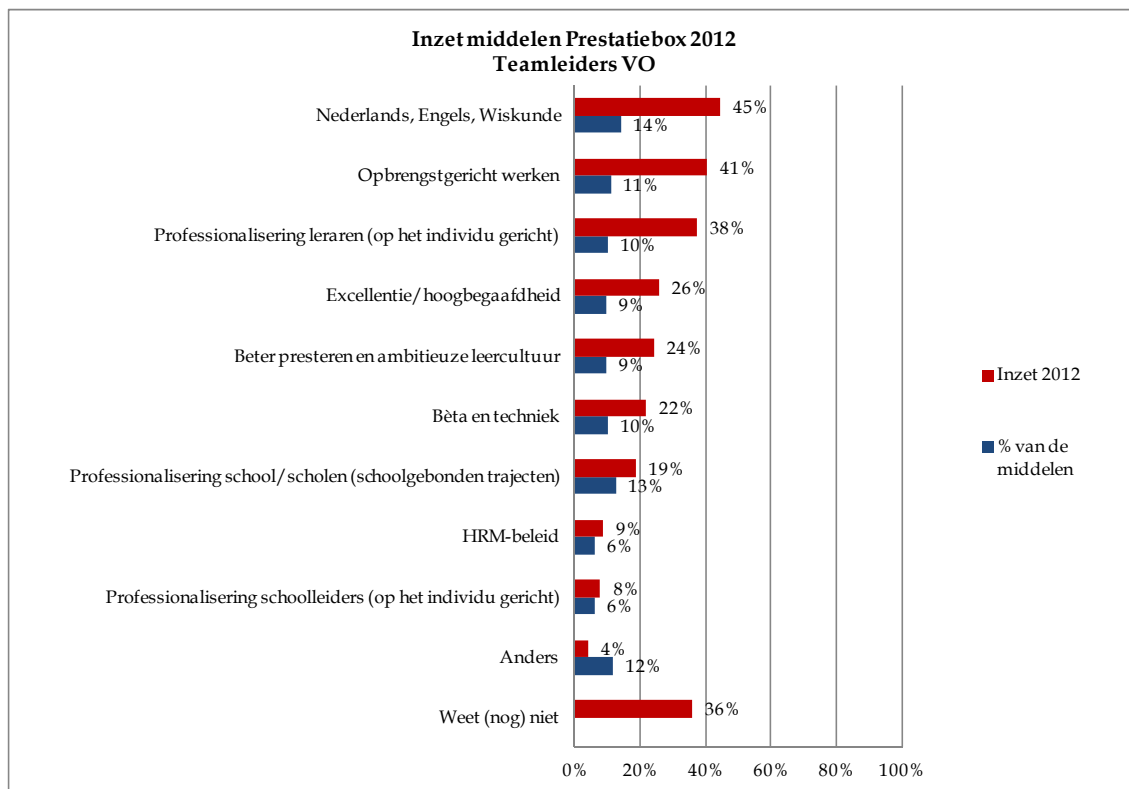
1. 73% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan Nederlands, Engels, Wiskunde. Gemiddeld gaat het om 13% van de middelen uit de Prestatiebox.
2. 59% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan opbrengstgericht werken. Gemiddeld gaat het om 12% van de middelen uit de Prestatiebox.
3. 58% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan professionalisering van leraren (op het individu gericht). Gemiddeld gaat het om 9% van de middelen uit de Prestatiebox.
4. 40% van de directeuren heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan Excellentie/hoogbegaafdheid. Gemiddeld gaat het om 8% van de middelen uit de Prestatiebox.

'Andere' gebieden die worden genoemd en waar de directeuren de middelen uit de prestatiebox op gaan inzetten zijn voornamelijk:

1. Het dekken van tekorten;
2. Rekenen en taal;
3. Leermiddelen (digitaal/ ict);
4. Pensioenpremieverhoging.

In de volgende grafiek worden de resultaten weergegeven voor de teamleiders.

- Het percentage van de teamleiders dat de gelden uit de Prestatiebox op het betreffende gebied gaat inzetten;
- Het *gemiddeld* percentage dat het betreffende gebied deel uitmaakt van de middelen uit de prestatiebox.

Voor geen van de genoemde gebieden geldt dat 50% of meer van de teamleiders aangeeft dat gelden uit de Prestatiebox voor het betreffende gebied ingezet zal gaan worden.

Kijken we naar de drie meest genoemde gebieden waar teamleiders de middelen uit de prestatiebox op gaan inzetten, dan zien we dat:

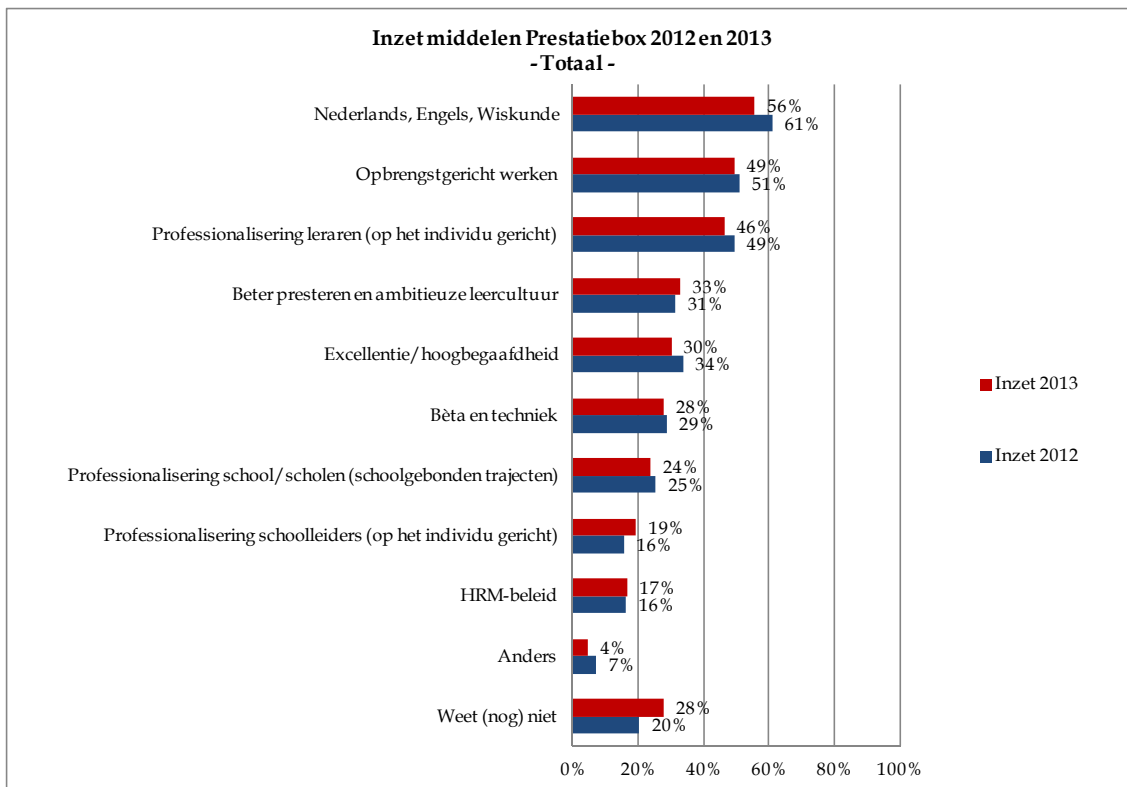
1. 45% van de teamleiders heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan Nederlands, Engels, Wiskunde. Gemiddeld gaat het om 14% van de middelen uit de Prestatiebox.
2. 41% van de teamleiders heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan opbrengstgericht werken. Gemiddeld gaat het om 11% van de middelen uit de Prestatiebox.
3. 38% van de teamleiders heeft aangegeven in het boekjaar 2012 de middelen te besteden aan Professionalisering leraren (op het individu gericht). Gemiddeld gaat het om 10% van de middelen uit de Prestatiebox.

'Andere' gebieden die worden genoemd en waar teamleiders de middelen uit de prestatiebox op gaan inzetten zijn voornamelijk:

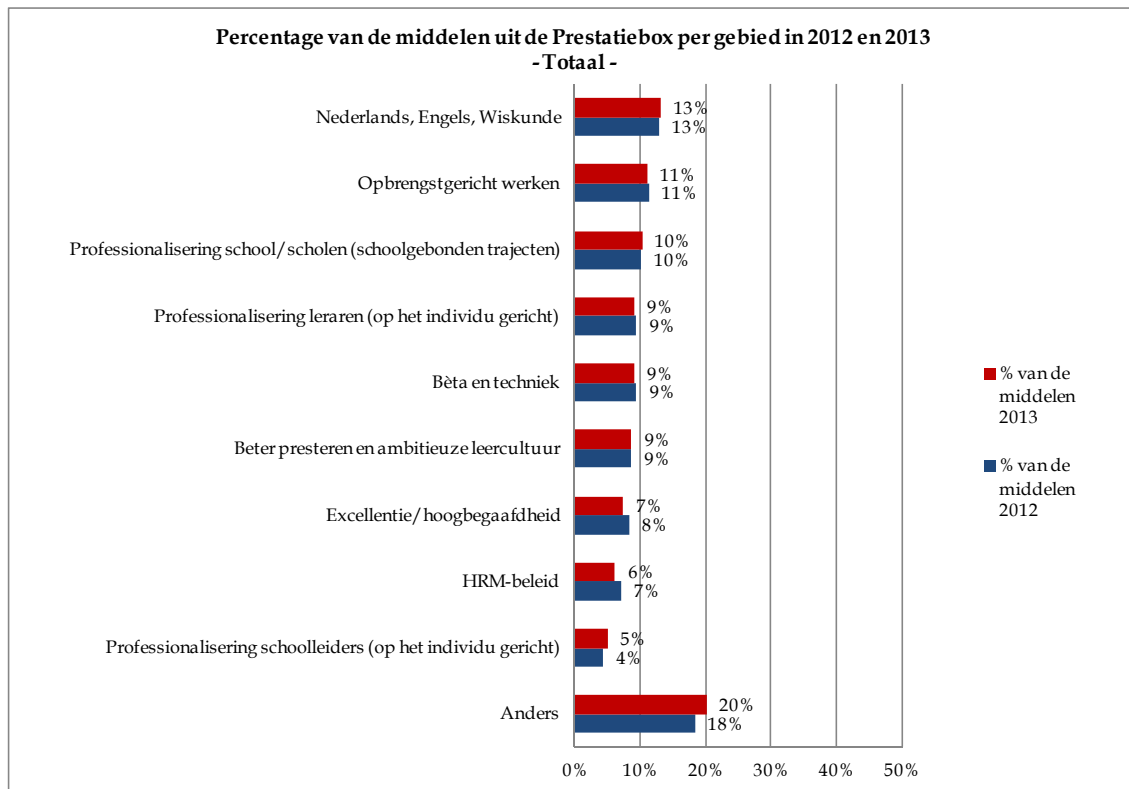
1. Taal;
2. Rekenen.

We hebben over de boekjaren 2012 en 2013 vergelijkbare vragen gesteld.

We zien dat het beeld zoals we dat hiervoor hebben geschetst voor directeuren en teamleiders ook hier naar voren komt. Circa de helft van de respondenten geeft aan de middelen uit de prestatiebox te gaan inzetten op de gebieden 'Nederlands, Engels, Wiskunde' en 'opbrengstgericht werken'. Bijna de helft zet in op professionalisering van leraren (op het individu gericht). Dit geldt in ongeveer gelijke mate voor 2012 als 2013.

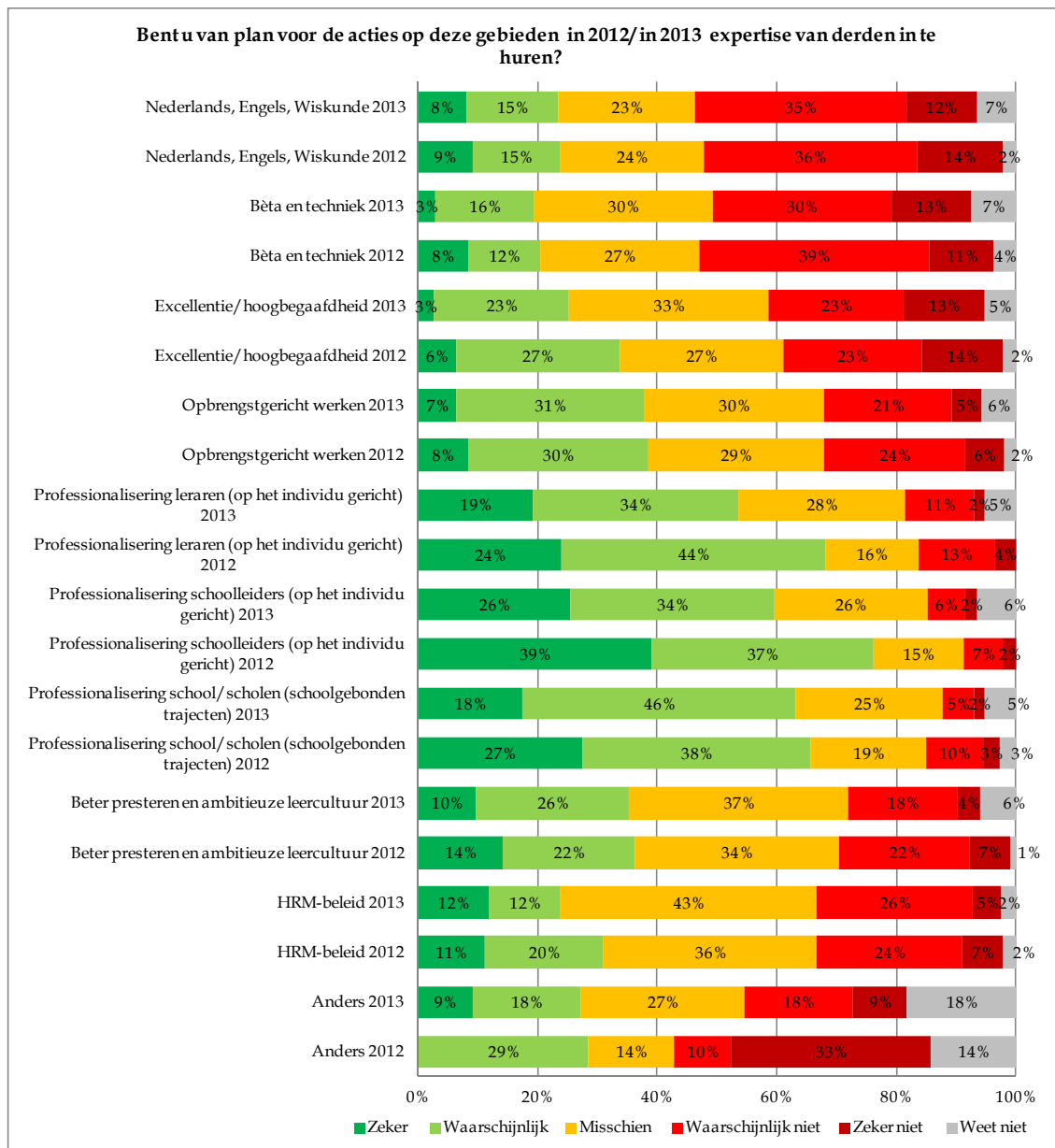
We zien de verwachting dat de middelen uit de prestatiebox in 2013 op min of meer dezelfde wijze zullen worden verdeeld over de diverse gebieden als in 2012.

De volgende grafiek laat zien dat voor 2012:

- 39% van de respondenten *zeker* expertise van derden denkt in te huren voor professionalisering van schoolleiders (op het individu gericht);
- 27% van de respondenten *zeker* expertise van derden denkt in te huren voor professionalisering van school (schoolgebonden trajecten);
- 24% van de respondenten *zeker* expertise van derden denkt in te huren voor professionalisering van leraren (op het individu gericht).

Voor 2013 verwacht een kleiner percentage van de respondenten dat dit het geval zal zijn.

Op basis van de vraag 'Bent u van plan voor de acties op de hiervoor genoemde gebieden in 2012/2013 expertise van derden in te huren', hebben we de gewogen aanschafintentie berekend. Omdat respondenten in het algemeen niet altijd handelen zoals ze aangeven te zullen gaan doen, werken we met een gewogen aanschafintentie. We gebruiken daarbij drie scenario's.

Het reële scenario:

- **beslist** - factor 0,8: dat wil zeggen dat 80% van de respondenten, die hebben aangegeven dat zij zeker de expertise van derden denken in te huren voor het betreffende gebied, dit ook daadwerkelijk zal doen;
- **waarschijnlijk** - factor 0,6: dat wil zeggen dat 60% van de respondenten, die hebben aangegeven dat zij waarschijnlijk de expertise van derden denken in te huren voor het betreffende gebied, dit ook daadwerkelijk zal doen;
- **misschien** - factor 0,2: dat wil zeggen dat 20% van de respondenten, die hebben aangegeven dat zij misschien de expertise van derden denken in te huren voor het betreffende gebied, dit ook daadwerkelijk zal doen.

Het optimistische scenario:

- **beslist** - factor 0,8;
- **waarschijnlijk** - factor 0,6;
- **misschien** - factor 0,4.

Het pessimistische scenario:

- **beslist** - factor 0,6;
- **waarschijnlijk** - factor 0,4
- **misschien** - factor 0,1.

De vier gebieden met de hoogste gewogen aanschafintentie om in 2013 de expertise van derden in te huren worden in de volgende tabel weergegeven.

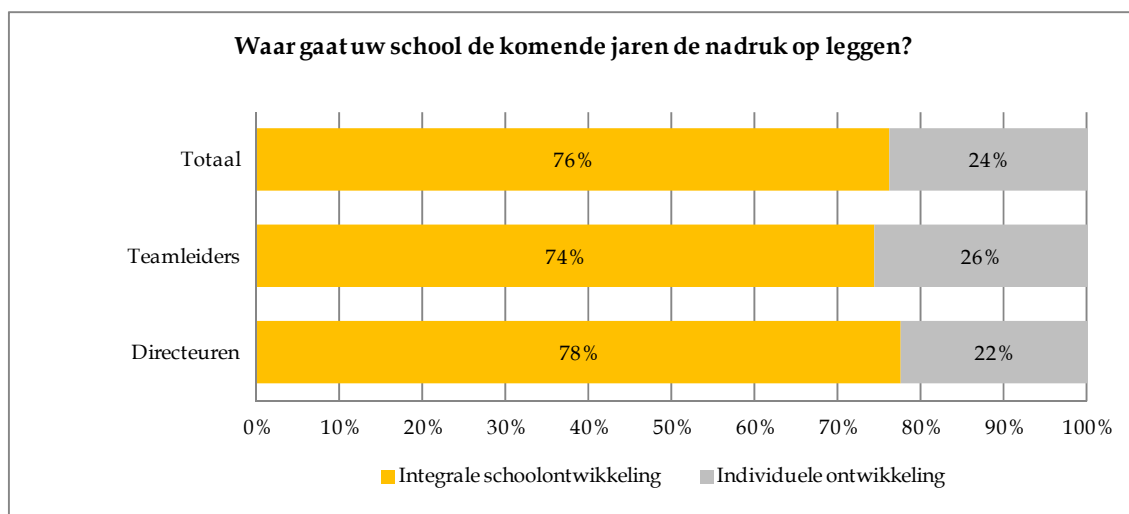
	Gewogen aanschaf- intentie	Bandbreedte
Professionalisering van de school	47%	Tussen 32% en 52%
Professionalisering van schoolleiders	46%	Tussen 32% en 52%
Professionalisering van leraren	41%	Tussen 28% en 47%
Beter presteren en ambitieuze leercultuur	31%	Tussen 20% en 38%

De hoogste gewogen aanschafintenties in het voortgezet onderwijs geldt voor het gebied 'Professionalisering van de school' en bedraagt volgens het reële scenario 47%. Dit betekent dat 47% van de functionarissen in 2013 de expertise van derden gaat inhuren voor professionalisering van de school.

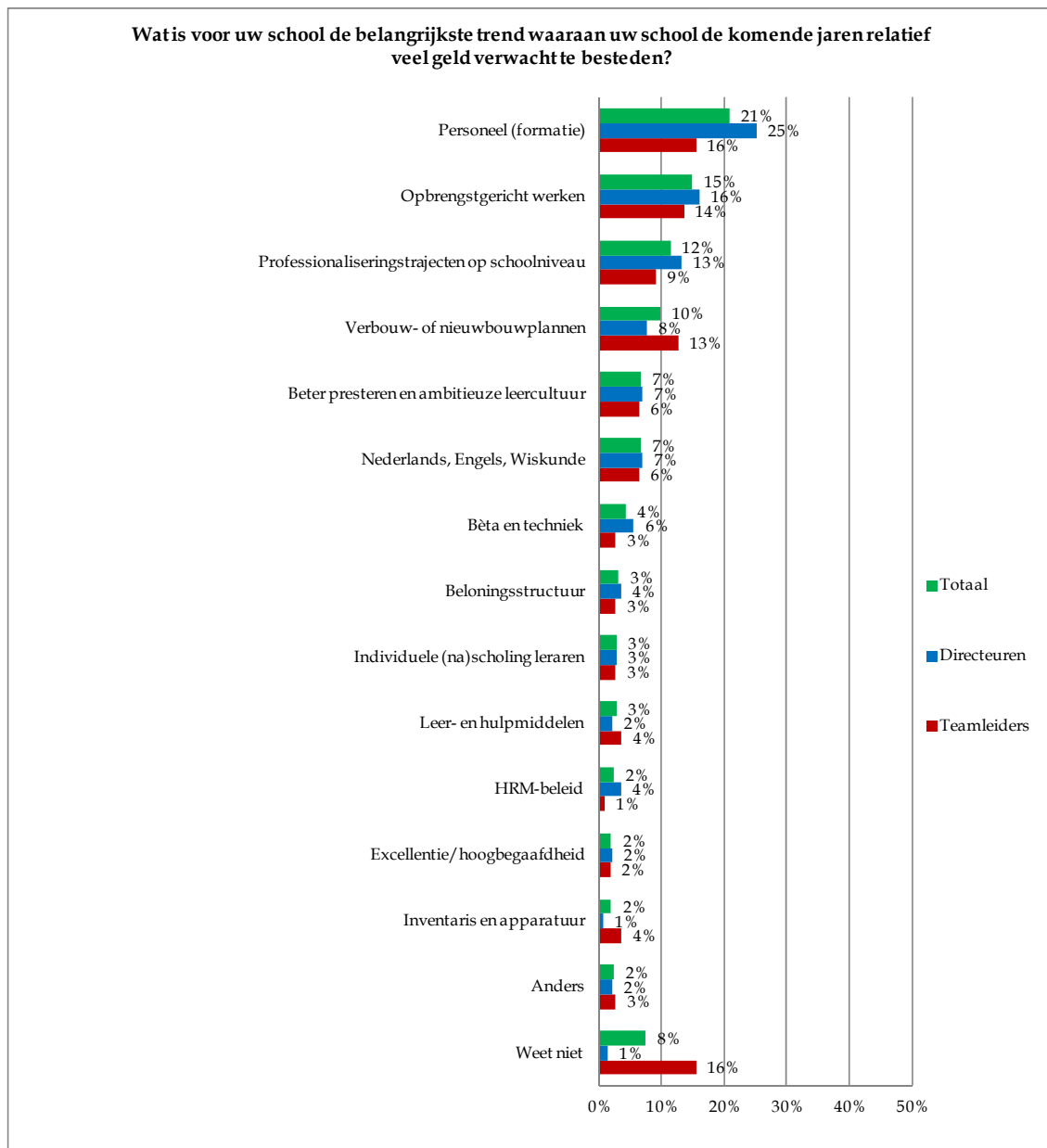
Door middel van het pessimistische scenario en het optimistische scenario hebben we tevens de bandbreedtes van de gewogen aanschafintenties berekend. De bandbreedte geeft een onder- en een bovengrens weer van het percentage functionarissen dat de expertise van derden voor het betreffende gebied gaat inhuren; in het geval van het gebied 'Professionalisering van de school' bedragen de onder- en bovengrens respectievelijk 32% en 52%.

Verwachtingen

Net als in het primair onderwijs verwacht het merendeel van de directeuren en teamleiders in het voortgezet onderwijs de komende jaren de nadruk te leggen op *integrale* schoolontwikkeling ten einde onderwijsvernieuwingen door te voeren.

Als belangrijkste trends waaraan de respondenten de komende jaren relatief veel geld verwachten te besteden, komen naar voren: personeel, opbrengstgericht werken, professionaliseringstrajecten op schoolniveau en verbouw- of nieuwbouwplannen.

4.4 Profielen

We hebben voor zowel het primair onderwijs als het voortgezet onderwijs een profielanalyse gemaakt waarbij we achtergrondkenmerken van scholen (schoolgrootte, denominatie en regio) hebben afgezet tegen de mate waarin scholen bezuinigen.

Daartoe hebben we de scholen ingedeeld naar 'weinig bezuinigen', 'gemiddeld bezuinigen' en 'sterk bezuinigen'.

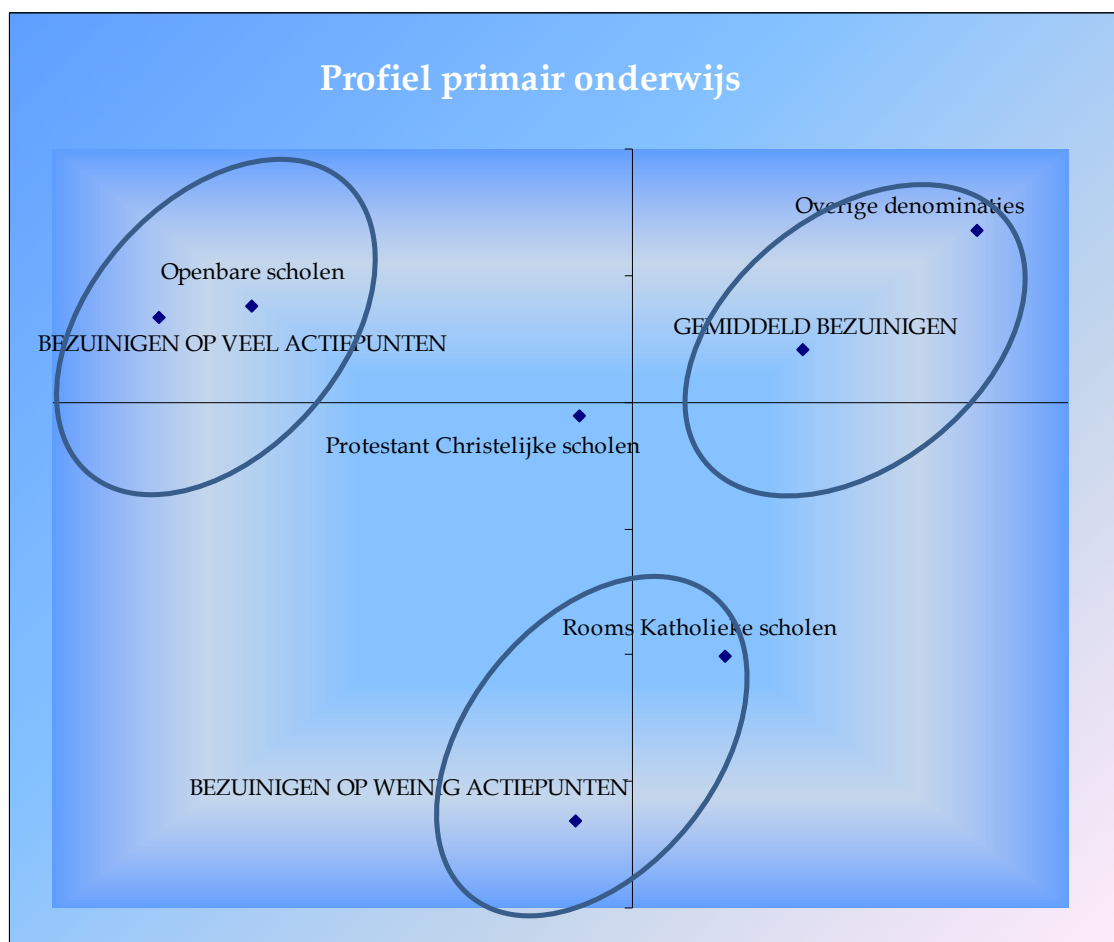
De basis voor deze indeling vormt het aantal acties (van de 16 die wij hebben voorgelegd) waarop in 2012 werd bezuinigd.

Mate van bezuinigen	Primair Onderwijs	Voortgezet onderwijs
Over weinig acties bezuinigen	Maximaal 3 acties: 28%	Maximaal 3 acties: 28%
Over een gemiddeld aantal acties bezuinigen	4 – 8 acties: 45%	4 – 9 acties: 52%
Over veel acties bezuinigen	9 acties of meer: 27%	10 acties of meer: 23%

Vervolgens hebben we gekeken of er een verband is tussen de mate waarin scholen bezuinigen en enkele achtergrondkenmerken van scholen (denominatie, grootte en regio).

Net als in 2011 zien we bij het *primair onderwijs* dat de mate waarin scholen bezuinigen zich alleen onderscheidt naar denominatie. Noch de grootte van de school, noch de regio van de school laat onderscheid zien naar de mate waarin scholen bezuinigen.

We zien dat openbare scholen meer dan gemiddeld bezuinigen op veel van de voorgelegde acties, Rooms Katholieke scholen bezuinigen meer dan gemiddeld op weinig van de voorgelegde acties en scholen met een 'andere' denominatie bezuinigen gemiddeld. Protestant Christelijke scholen onderscheiden zich niet naar de mate waarin zij bezuinigen.

Bij het voortgezet onderwijs zien we dat de mate waarin scholen bezuinigen zich onderscheidt naar denominatie en schoolgrootte.

Net als in 2011 zien we dat Rooms Katholieke scholen meer dan gemiddeld bezuinigen op veel van de voorgelegde acties, openbare scholen bezuinigen 'gemiddeld' en Protestant Christelijke scholen bezuinigen meer dan gemiddeld op weinig van de voorgelegde acties.

